

**T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜ

Yüksek Lisans Tezi

Berra DOĞAN

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Kasım 2024

T.C.

ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜ

Yüksek Lisans Tezi

Berra DOĞAN

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Doç. Dr. İlker ÖZTAŞ

Kasım 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecimde bana hep kolaylık sağlayan ve bu çalışmayı birlikte yürüttüğümüz saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. İlker ÖZTAŞ' a, çok değerli hocalarım Prof. Dr. Çağlar ÖZEL ve Dr. Öğr. Üyesi Pınar Alkım BEKAR' a ve Doç. Dr. Erman BENLİ' ye;

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde yanımda olan ve bana desteklerini esirgemeyen aileme, arkadaşlarıma ve sevgili eşime en içten teşekkürlerimi sunarım.

Berra DOĞAN

Ankara, 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	vii
TABLO LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
TAŞINIR SATIŞI	3
1. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİ	3
1.1. Taşınır Satış Sözleşmesinin Özellikleri ve Hukuki Niteliği.....	3
1.1.1. Karşılıklı Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Hukuki İşlem Olması	3
1.1.2. Borçlandırııcı Bir İşlem Olması.....	4
1.1.3. Rızai Bir Sözleşme Türü Olması	5
1.1.4. Ani Edimli Olması.....	5
1.1.5. Temlik Borcu Doğurması	6
1.1.6. Sebebe Bağlı (İlli) Olması	6
1.1.7. Şekil Serbestliğinin Olması	7
1.2. Taşınır Satış Sözleşmesinin Kurulması	8
1.2.1. Genel Olarak.....	8
1.2.2. Taşınır Satış Sözleşmesinin Objektif Esaslı Unsurları	9
1.2.2.1. Satılan Mal.....	10
1.2.2.2. Bedel (Semen, Satış Parası).....	13
1.2.2.3. Anlaşma	15
1.2.3. Taşınır Satış Sözleşmesinin Subjektif Esaslı Unsurları.....	15
1.2.4. Taşınır Satış Sözleşmesinin Esaslı Olmayan Unsurları (İkinci Derece Noktalar).....	16
1.3. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİLİK UNSURLARI.....	16
1.4. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	16
1.4.1. Satıcı Kavramı ve Satıcının Hak ve Yükümlülükleri	17
1.4.2. Alıcı Kavramı ve Alıcının Hak ve Yükümlülükleri	19

2. TAŞINIR SATIŞINA UYGULANACAK HÜKÜMLER.....	19
2.1. <i>Taşınır Satışına Uygulanacak Kanun Hükümleri</i>	19
2.2. <i>Taşınır Satışına Uygulanacak Uluslararası Antlaşmalar</i>	20
İKİNCİ BÖLÜM	22
TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜNÜN KOŞULLARI	22
1. GENEL OLARAK TEMERRÜT KAVRAMI	22
2. SATICININ TEMERRÜDÜ KAVRAMININ DİĞER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ.....	23
3. SATICININ TEMERRÜDE DÜŞMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR	24
3.1. <i>Edimin İfasının Mümkün Olması</i>	24
3.2. <i>Borcun Muaccel Olması</i>	25
3.2.1. Muacceliyet Kavramı	25
3.2.2. Muacceliyetin Gerçekleşmesi	26
3.3. <i>Satıcıya İhtar Yapılması</i>	27
3.3.1. İhtar Kavramı.....	28
3.3.2. İhtarın Hukuki Niteliği	28
3.3.3. İhtarın Şekli	29
3.3.4. İhtarın Geçerliliği	30
3.3.5. İhtarın Hüküm ve Sonuç Doğurması	30
3.3.6. Taşınır Satışında İhtara Gerek Olmayan Haller	31
3.4. <i>Alıcının Edimi Kabule Hazır Olması</i>	33
3.5. <i>Satıcının Edimi İfadan Kaçınma Hakkı Olmaması</i>	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	36
TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜNÜN HÜKÜM VE SONUÇLARI 36	
1. TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜ HALİNDE UYGULANACAK HÜKÜMLER.....	38
1.1. <i>Adi Satışlarda Satıcının Temerrüdü Halinde Uygulanacak Hükümler</i>	38
1.2. <i>Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü Halinde Uygulanacak Hükümler</i>	38
2. SATICININ TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI.....	40
2.1. <i>Beklenmedik Halden (Kazadan) Sorumluluk ve Koşulları</i>	40
2.2. <i>Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı İstemi</i>	41

2.2.1.	Aynen İfa	41
2.2.2.	Gecikme Tazminatı.....	42
2.3.	<i>Müspet Zarar Tazmini</i>	44
2.3.1.	Müspet Zarar Talebi İçin Koşullar	45
2.4.	2. Müspet Zarar Hesaplanma Yöntemleri	48
2.5.	<i>Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Tazmini</i>	53
2.5.1.	Dönmenin Hukuki Mahiyeti	54
2.5.2.	Dönmenin Sonuçları	55
2.5.3.	Menfi Zararın Tazmini Koşulları	56
3.	SATICININ TEMERRÜDÜNDE ÖZEL DURUMLAR	58
3.1.	<i>Satıcının Kısmi Temerrüdü</i>	58
3.2.	<i>Art Arda Teslimli Satış Sözleşmelerinde Satıcının Temerrüdü</i>	59
SONUÇ		61
KAYNAKÇA		63

ÖZET

Taşınır Satışında Satıcının Temerrüdü

Berra BOYALI

“Taşınır Satışında Satıcının Temerrüdü” isimli tez konumuz kapsamında, öncelikli olarak taşınır satışı incelenmiştir. Kanunen TMK hükümleri kapsamında taşınmaz sayılanlar dışında kalanlar ve ilgili diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilmiş şeylerin satışı taşınır satışlarıdır. Taşınır satışında satıcı, zilyetliği ve mülkiyeti ifa zamanında devretmezse ve kanunda sayılan diğer koşullar tamamlanırsa temerrüde düşer. Belirli ve belirsiz süreli adi taşınır satışlarında ve belirsiz süreli ticari taşınır satışlarında satıcının temerrüdü halinde TBK’ nın 117. Maddesinde ve devamında düzenlenen “Borçlunun Temerrüdü” hükümleri uygulanacaktır. Ancak eğer belirli süreli ticari bir taşınır satışı söz konusu ise 212 ve 213’üncü maddelerdeki özel hükümler öncelikli olarak uygulama alanı bulacaktır. Satıcının temerrüdü ile borç ermeyecek alıcının bazı seçimlik hakları doğacaktır. Alıcı, aynen ifa ile gecikme tazminatı veya aynen ifadan vazgeçip müspet zarar tazmini veya sözleşmeden dönme hakkını kullanarak menfi zarar tazmini talep edebilir. Satılanın sadece bir kısmının ifa edildiği, geri kalan kısmın zilyetlik ve mülkiyetinin devrinde temerrüde düşüldüğü durumlarda satıcının kısmi temerrüdü hükümleri uygulanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Taşınır Satış Sözleşmesi, Temerrüt, Tazminat, Zarar

ABSTRACT

Seller's Default In Movable Selling Contracts

Berra BOYALI

Within the scope of our thesis titled “Seller's Default in the Sale of Movables”, the sale of movables is primarily analyzed. The sale of things other than those deemed immovable by law within the scope of the provisions of the TMK and the sale of things specified as movables in other relevant laws is the sale of movables. In the sale of movables, the seller is in default if he fails to transfer possession and ownership at the time of performance and if the other conditions listed in the law are completed. In the event of default of the seller in the sale of movables for a definite and indefinite term and in the sale of commercial movables for an indefinite term, the provisions of “Default of the Debtor” regulated in Article 117 and following of the TBK shall apply. However, if there is a commercial sale of movable goods for a definite period of time, the special provisions of Articles 212 and 213 will primarily apply. With the default of the seller, some optional rights of the buyer will arise. The buyer may demand compensation for delay with performance in kind, or compensation for positive damages by renouncing performance in kind, or compensation for negative damages by exercising the right to rescind the contract. The provisions on partial default of the seller shall apply in cases where only a part of the goods sold are performed and the seller defaults in the transfer of possession and ownership of the remaining part.

Keywords: Movable Selling Contracts, Default, Compensation, Loss

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CISG	: Uluslararası Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması
E.	: Esas
eBK	: Eski Borçlar Kanunu
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
KDV	: Katma Değer Vergisi
md.	: Madde
RG	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TKHK : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TMK : Türk Medeni Kanunu

TTK : Türk Ticaret Kanunu

vd. : ve devamı

Y: : Yargıtay

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Borçlu Temerrüdünün Sonuçları 38

Tablo 2: Borçlu Temerrüdünün Sonuçlarının Kusura Bağlı Olarak Değişimi 38

GİRİŞ

Günlük hayatta hiç şüphesiz en çok karşılaştığımız satış türü olan taşınır satışı ani edimli, rızai, sebebe bağlı, temlik borcu doğuran, kural olarak şekil serbestliği olan borçlandırııcı işlemlerdir. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerden biri olan taşınır satışında her iki taraf da pacta sunt servanda (ahde vefa) ilkesi gereği ifa modalitelerine uygun olarak borcu ifa etmelidir. İfa zamanı da bir ifa modalitesidir ve muaccel olmuş edimini ifa etmeyen satıcı için borca aykırılık hallerinden biri olan satıcının temerrüdü hükümleri uygulanabilecektir. Taraflar arasında akdedilmiş taşınır satış sözleşmesi bulunuyor ancak satıcı, zilyetliğin ve mülkiyetin devrini yerine getirmiyorsa ve kanunda sayılı diğer koşullar sağlanmışsa satıcının temerrüdü söz konusu olur. Taşınır satışında satıcının temerrüdü halinde yapılan satışın ticari olup olmamasına ve vadenin belirlenmiş olup olmamasına göre uygulanacak hükümler farklılaşacaktır. Belirli ile belirsiz süreli adi taşınır satışlarında ve belirsiz süreli ticari taşınır satışlarında borçlunun temerrüdü hükümleri olan Türk Borçlar Kanunun 117-125' inci maddeleri uygulanacak ama belirli süreli ticari taşınır satışlarda istisnai hüküm olarak getirildiği için TBK' nın 212 ve 213' üncü maddeleri uygulanacaktır. Satıcının temerrüdünde kural olarak borç sona ermemekle birlikte alıcının uygun koşullar sağlanmışsa sözleşmeden dönme hakkı bulunmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde; kanunen taşınır satışının ne olduğu ve özelliklerinin ne olduğu incelenmiştir. Taşınır satış sözleşmelerinin kurulması, objektif esaslı unsurları olan mal, bedel ve anlaşma kavramları, taşınır satışında satıcı ve alıcının yükümlülüklerinin ne olduğu, taşınır satışında uygulanacak hükümler ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; temerrüt kavramı ve kelime anlamı, satıcının temerrüdünün ne olduğu, satıcının temerrüde ne zaman düşeceği, muacceliyet, ihtar, alıcının ifaya kabule hazır olması, satıcının ifadan kaçınmak için gerekli sebeplerinin

mevcut olmaması gibi satıcının temerrüdünün uygulanabilmesi adına gerekli koşullar ve bunların istisnaları anlatılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise taşınır satışında satıcının temerrüdünün hüküm ve sonuçları sözleşme tipine göre tasniflenmiş; aynen ifa kapsamı, gecikme tazminatı, olumlu zarar, mübadele ile fark teorileri ve fark teorisine dayalı somut ve soyut yönetime değinilmiştir. Son olarak sözleşmeden dönme ve olumsuz zarar talep edebilme hakkı ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAŞINIR SATIŞI

1. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİ

Satış sözleşmeleri, taahhüt işlemleri arasında günlük hayatta en sık uygulama alanı bulan sözleşme tipleridir¹. Satış sözleşmelerine ait genel hükümler 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun İkinci Kısım olan Özel Borç İlişkilerinde 207'nci ve 208'inci maddelerde yer almaktadır. Taşınır satışına ait hükümlere ise TBK' nın 209-236' ıncı maddelerinde yer verilmiştir².

6098 Sayılı TBK md. 207'de satış sözleşmesi tanımlanmıştır: “*Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir.*” “Taşınır” kavramı ile ne kastedildiğini anlamak içinse 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda ve ilgili diğer kanunlarda taşınır kapsamına neler girdiğinin irdelenmesi gerekmektedir.

1.1. Taşınır Satış Sözleşmesinin Özellikleri ve Hukuki Niteliği

1.1.1. Karşılıklı Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Hukuki İşlem Olması

Çok taraflı hukuki muamelelerden biri olan sözleşmeler; öğretide tek tarafa borç yükleyen ve iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olarak sınıflandırılırlar³. İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler ise kendi içinde tam iki tarafa borç yükleyen ve eksik iki tarafa borç

¹ Cevdet Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 18. Bası (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022) s. 25.

² Emre Köroğlu, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu' na Göre Taşınır Satış Sözleşmesinin Sona Ermesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016) s.5; Yeşim Atamer, *Taşınır Satımı Sözleşmesi*, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, Makaleler-Tebliğler (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012) s. 190.

³ Abdülkerim Yıldırım, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Monopol Yayınları, 2021) s.48-50; Murat Aydoğdu - Nalan Kahveci, *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku*, Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 5. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021) s.6.

yükleyen sözleşmeler olarak tekrar ikiye ayrılmaktadır⁴. Taşınır satış sözleşmelerinde edim karşı edimin sebep ve karşılığını oluşturmaktadır.⁵ Genetik, kondisyonel ve fonksiyonel anlamda tam karşılıklılık bulunmaktadır⁶. Satıcının ediminin doğuşu alıcının edimine bağımlıdır bu nedenle genetik karşılıklılık bulunmaktadır⁷. Taraflardan birinin ediminin varlığı diğerine bağımlıdır bu nedenle kondisyonel karşılıklılık bulunmaktadır⁸. Son olarak da tarafların asli edimleri birbirine bağımlıdır bu nedenle fonksiyonel karşılıklılık bulunmaktadır⁹.

Aynı zamanda da ivazlı bir sözleşme türüdür. Karşılıklılık (synallagma) tarafların iradesine dayanmakta olup, bu sözleşmenin kuruluşunda da devamında da mevcut olmalıdır¹⁰. Taşınır satış sözleşmesinde taraflar hem alacaklı hem borçlu sıfatını haizdir¹¹.

1.1.2. Borçlandırııcı Bir İşlem Olması

Taşınır satış sözleşmesi bir taahhüt ya da diğer adıyla borçlandırııcı işlemdir (Verpflichtungsgeschäft). Satış sözleşmesi ile bir borç doğduğundan tarafların malvarlığının pasif kısmı çoğalacaktır.¹² Sözleşme sonucu satıcının satılan mülkiyeti devir borcu, alıcının ise bunun karşılığı parayı satıcıya verme borcu doğar¹³. Taahhüt

⁴ Bu konu hakkında daha detaylı bilgi için; Andreas Furrer, Markus Müller-Chen ve Bilgehan Çetiner, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022) s. 34-35; Erol Cansel - Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1 (Ankara: Seçkin Yayınları, 2014) s. 61; Şahin Akıncı, *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 13. Bası (Konya: Sayram Yayınları, 2022) s.88-89.

⁵ Aydın Zevkililer, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 18. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi, 2018) s.30-31; Hatice Esra Saltoğlu Arap, *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdü* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2022) s.22-23; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.871.

⁶ Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, Genişletilmiş 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), s. 62.

⁷ Ayşe Havutçu, *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:60, 1995), s. 15; Vedat Buz, *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme* (Ankara: Yetkin Yayınları, 1998), s. 99; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 9.

⁸ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 99; Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s. 16; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 9.

⁹ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 99; Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s. 17; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 9.

¹⁰ Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s.4.

¹¹ Haluk Nami Nomer - Baki İlkay Engin, *Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri*, 7. Baskı, C.1 Satış Sözleşmesi (Ankara: Seçkin Yayınları, 2023) s.50.

¹² Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.39; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 72. Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.54.

¹³ Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Genişletilmiş 2. Bası (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020), s. 36; Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 27.

işlemleri malvarlığının aktifini doğrudan etkilemezler. Bunun için ayrılık ilkesi gereği ayrı bir tasarruf işlemi gerekecektir¹⁴.

1.1.3. Rızai Bir Sözleşme Türü Olması

Taşınır satış sözleşmesinin kurulması adına tarafların irade açıklamalarında bulunmaları ve bu iradelerin birbiriyle uyuşması yeterlidir¹⁵. Sözleşme esaslı noktalarda uyuşma ile kurulacaktır ve malın karşı tarafa teslim edilmiş olması gerekmeyecektir¹⁶. Satış sözleşmesinin kurulmasıyla alıcı satıcıya karşı şahsi bir alacak hakkı kazanmış olacaktır¹⁷. Mülkiyetin devri ise ifa aşamasında gündeme gelecektir¹⁸. Eğer malın karşı tarafa teslimi sözleşmenin kurucu bir unsuru olsaydı artık rızai değil real sözleşmeden söz konusu olur¹⁹.

1.1.4. Ani Edimli Olması

Satıcının alıcıya borçlandığı edim bir anda ya da bir defada yerine getirilir.²⁰ Yani borç ilişkisinin süresi ne kadar olursa olsun borçlanılan edimlerin karşılıklı ifa edilmesiyle birlikte sözleşme sona erer²¹. Edimin kapsamının belirlenmesinde zaman belirleyici değildir²². Teslim için daha öncesinde hazırlık fiilleri yapılmış olması onun ani edimli olma özelliğini etkilemez²³.

Aksine bir anlaşma veya yerel bir adetin olmaması halinde, satıcı ile alıcı kendi edimlerini aynı zamanda yerine getirmekle yükümlüdürler²⁴. Tarafların anlaşması halinde sözleşme konusunun kısım kısım ifa edilmesi de mümkün olacaktır²⁵. Burada satıcının alıcıya karşı birden fazla borcu bulunmaktadır. Öğretide, art arda teslimli satış

¹⁴ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 52.

¹⁵ Aral ve Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*, s. 61.

¹⁶ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.9.

¹⁷ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 5-16.

¹⁸ Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 28.

¹⁹ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.9.

²⁰ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021) s. 29; Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.43; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.39.

²¹ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.38.

²² Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 21.

²³ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 39.

²⁴ Günay, Cevdet İlhan, *Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016) s. 151.

²⁵ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.44.

sözleşmelerinde edimin sürekli borç ilişkisine dönüşeceği yönünde görüşler bulunmaktadır²⁶.

1.1.5. Temlik Borcu Doğurması

Satış sözleşmeleri mülkiyetin devri amacını güden sözleşmeler arasında yer alır²⁷. Taşınır satışının da devir ve ferağ borcu doğuran bir özelliği vardır.²⁸ Satıcı satılanın mülkiyet hakkını karşı tarafa yani alıcıya geçirmekle alıcı ise bunun karşılığını ödemekle yükümlüdür. Mülkiyeti devir borcu taşınırlarda zilyetliğin devri ile gerçekleşir²⁹. Eğer farklı bir durum varsa tarafların bu konuda anlaşması gerekir.

1.1.6. Sebebe Bağlı (İlli) Olması

Sebepe(causa) hukuki işleme karakterini veren, o hukuki işlemle tarafların ulaşmak istediği amaçtır³⁰. Eğer bir hukuki işlemin geçerliliği bir sebebin varlığına bağlıysa ve onun olmazsa olmaz bir parçası haline gelmişse bu hukuki işlem sebebe bağlıdır (Kausalitätprinzip).³¹ Kısaca borçlandırıcı işlemin geçerliliğinin tasarruf işleminin geçerliliğine bağlı olduğu işlemler sebebe bağlıdır³². Sebebe bağlı olmayan hukuki işlemler ise soyut (mücerret) olarak adlandırılırlar³³.

Taşınır mülkiyetinin devrinin bir sebebe dayanıp dayanmadığı konusu, aslında tartışmalı bir meseledir. Türk Hukukunda ve İsviçre Hukukunda taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasında sebebe bağlılık (illilik) kabul edilmiş olup bu sebebe bağlılık ilkesi TMK md. 1025'ten de açıkça anlaşılabilmektedir³⁴. Ancak taşınır mülkiyeti için böyle bir hüküm getirilmemiştir³⁵. Bu yüzden taşınırlarda soyutluk ilkesinin uygulanması gerektiği görüşünde olan yazarlar³⁶ olsa da doktrinde hâkim görüş sebebe bağlılığın taşınırlar için de uygulanması gerektiği yönündedir³⁷. Buna göre taşınır satışında satıcının alıcıya

²⁶ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 53.

²⁷ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.46.

²⁸ Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 28; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.52.

²⁹ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 52.

³⁰ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 59.

³¹ Gökhan Antalya - Murat Topuz, *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 4. Baskı, c. IV/1 (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021) s.161-163; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 75.

³² Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.54.

³³ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s.60.

³⁴ Eren, *Özel Hükümler*, s. 30.

³⁵ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.50.

³⁶ Bkz. Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku*, C.1 Genel Hükümler (İstanbul: Sermet Yayınevi, 1976) s. 140-141.

³⁷ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.56.

yaptığı kazandırma, alıcıdan talep edeceği satış bedeline bağlıdır. Herhangi bir sebeple satış sözleşmesi sonradan iptal edilirse veya herhangi bir sebeple hükümsüz kalırsa, illi bir işlem olduğu için satılanın iadesi gerekecek ve TMK md. 683 hükümlerine gidilebilecektir³⁸. Karışma, tüketme gibi bir durum olmadığı sürece istihkak davası her zaman açılabilir³⁹.

1.1.7. Şekil Serbestliğinin Olması

Borçlar hukukunda irade serbestisinin bir yansıması olarak kabul edilen sözleşme özgürlüğü, tarafların aralarındaki hukuki ilişkilere kendi belirledikleri kuralları uygulama yetkisine sahip olmalarını ifade eder⁴⁰. TBK md. 36' da da düzenlenmiş sözleşme özgürlüğü ilkesi taşınır satışında da uygulanır.

Sözleşme serbestisinin bir uzantısı olan TBK md. 12 gereği kanunda aksi bir hüküm getirilmedikçe sözleşmelerin geçerliliği herhangi bir şekle bağlı değildir. Şekil zorunluluğu istisnadır. Kanun koyucu taşınmaz sözleşmeleri için TBK md. 237 gereği resmi şekil zorunluluğu getirmiş olsa da taşınır satış sözleşmeleri için böyle bir şekil zorunluluğu söz konusu değildir. Lakin bunun istisnaları da mevcuttur. Örneğin, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun md. 148 hükmüne göre sınai mülkiyet haklarına dair hukuki işlemler yazılı ve devir sözleşmeleri ise Noterliklerde onaylama işlemi yapılmalıdır. Bu bir geçerlilik şeklidir. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 52'de; mali haklarla ilgili sözleşme ile tasarrufların mutlaka yazılı yapılması gerektiği düzenlenmiştir⁴¹.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu 20'nci maddesinde araç satış ve devirlerinin noterler tarafından yapılacağı aksi halde bu satış ve devirlerin geçersiz olacağı hükmüyle şekil serbestliği ilkesine bir istisna daha getirilmiştir. Yine 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu md. 66' da, bir hava aracının tamamı ya da bir payının üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkın devri, temliği ve tesisi için yazılı sözleşme yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Geçerlilik şekli ile ispat şekli ise farklıdır. Taşınır satışında her ne kadar çoğunlukla geçerlilik şekli bulunmasa da 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu' nun

³⁸ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.42.

³⁹ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.56.

⁴⁰ H. Tamer İnal, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borca Aykırılık Dönme ve Fesih* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2013) s. 231; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.9; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 109.

⁴¹ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.17; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 113-114.

200' üncü maddesinde belirli tutar üzerindeki hukuki işlemler için senetle ispat zorunluluğu getirilmiştir⁴². Bu durumda o yıl için belirlenen tutarın üzerindeki taşınır sözleşmelerinde bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda senetle ispat zorunluluğu olacaktır⁴³.

1.2. Taşınır Satış Sözleşmesinin Kurulması

1.2.1. Genel Olarak

İrade beyanı kısaca kişinin iç tasarısını dış dünyada bir sonuç oluşturmak üzere bildirmesidir⁴⁴. Fiil, işlem ve açıklama iradesini içinde barındırır⁴⁵. Sözleşmeyi kurmak üzere karşı tarafa yöneltilen, sonuç iradesi barındıran, akdin esaslı unsurlarını içeren irade beyanlarından ilkinde öneri(icap) denmektedir⁴⁶. Öneri, tek taraflı ve bağlayıcı nitelik taşıyan, karşı tarafa varması gereken bir tür irade beyanıdır⁴⁷.

Öneri bağlanma iradesi taşınmalı yani sözleşme kurulması niyetini taşınmalıdır⁴⁸. İrade açıklamasında bağlanma iradesi yoksa veya esaslı unsurları içermiyorsa irade beyanı öneri değil öneriye davet olarak adlandırılacaktır⁴⁹.

Taşınır sözleşmesinde sözleşmeyi kurmaya yönelik irade beyanı tek bir kişiye, birden fazla kişiye veya bir kurula ait olabilir⁵⁰. Yine irade beyanı açık veya örtülü olabilir. Örtülü irade açıklamasıyla satış sözleşmenin kurulduğu hallere alışveriş esnasında kasaya alınmak istenen ürünlerin verilmesi ve bunun karşılığı olan bedelin uzatılması, kasadaki görevlinin de bunu kabulü verilebilir. Bunun gibi örtülü irade açıklamasıyla ya da susmayla sözleşmenin kurulup kurulmadığının tespiti için somut olay koşullarının TMK md. 2 dürüstlük kuralı çerçevesinde yorumlanması gerekecektir⁵¹. TBK md. 7 (TKHK md. 7) uyarınca ısmarlanmayan şeyin gönderilmesi öneri sayılmayacağı gibi bunun kullanılması, saklanması da kabul sayılmaz.⁵²

⁴² 25/11/2023 tarihli ve 32380 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Tebliğiyle birlikte yeniden değerlendirme oranı %58,46 olarak belirlenmiş olup bu arttırmayla senetle ispat zorunluluğu için yasal sınır 2024 yılında 23.450 TL olmuştur.

⁴³ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 35; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 69-70.

⁴⁴ İrade beyanı hakkında detaylı bilgi için bkz. Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s.60-61.

⁴⁵ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.80-81.

⁴⁶ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 5. Bası (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021) s. 32..

⁴⁷ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 101.

⁴⁸ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 85.

⁴⁹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.32; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 85.

⁵⁰ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.82.

⁵¹ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.82.

⁵² Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.83; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 89-91.

Öneriye alıcının verdiği tek taraflı, satıcıya varması gereken cevaba kabul denir⁵³. Kabul, yeni bir hukuki ilişkiyi yaratması nedeniyle kurucu(yaratıcı) yenilik doğuran niteliktedir⁵⁴. Kabulün öneri ile uyumlu olması gerekir eğer muhtevası değişirse artık yeni bir öneri yapılmış sayılacaktır⁵⁵.

Taşınır sözleşmelerinin kurulduğu ve hüküm ile sonuçlarını doğurduğu anı tespit etmek için tarafların sözleşmeyi kurmak için hazır olup olmadıklarına bakılmalıdır. Genel hükümler gereği hazırlar arası bir satış sözleşmesi mevcutsa öneriye uygun kabulün açıklanması (izhar edildiği an) ile sözleşme kurulacak ve hüküm sonuçlarını doğurmaya başlayacaktır⁵⁶.

İradenin açıklanması anında taraflar hazır değilse hazır olmayanlar arası bir sözleşme mevcuttur. Hazır olmayanlar arası kurulacak sözleşmelerde sözleşmenin ne zaman kurulacağı ve sonuçlarını doğurmaya başladığını tespit etmek için çeşitli teoriler ortaya atılmıştır.

Hukukumuzda ise bir taşınır satışı söz konusu olduğunda satış sözleşmesi TBK md. 11 gereği “*kabulün gönderildiği andan başlayarak*” hüküm doğuracaktır. Yani taşınır satış sözleşmenin kurulması bakımından “varma teorisi”, hükümlerini doğurma anı bakımından “gönderme teorisi” kabul edilmiştir⁵⁷. Bu durumda, sözleşmenin kurulma anı ile hüküm ve sonuçlarının ortaya çıkmaya başladığı an birbirinden farklıdır⁵⁸.

Taşınır sözleşmesinin unsurları, esaslı unsurlar ve esaslı olmayan unsurlar (ikinci derece noktalar) olarak sınıflandırılmaktadır. Esaslı unsurlar kendi aralarında objektif esaslı ve subjektif esaslı unsurlar olacak şekilde ikiye ayrılmaktadır⁵⁹.

1.2.2. Taşınır Satış Sözleşmesinin Objektif Esaslı Unsurları

Sözleşmenin tipini belirleyen olmazsa olmaz unsurlara, objektif esaslı unsurlar denilmektedir⁶⁰. TBK md. 2 uyarınca taraflar sözleşmenin esaslı unsurlarında mutabık

⁵³ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 67.

⁵⁴ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 71. Kabulü bir yenilik doğuran hak değil de akdin unsuru sayan aksi görüş için bkz. Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.37; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 67.

⁵⁵ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.83,97.

⁵⁶ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 67,102; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 70.

⁵⁷ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.68; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 70.

⁵⁸ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.107.

⁵⁹ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.59.

⁶⁰ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.59.

kaldıklarında, sözleşme yapılmış sayılır. Eğer bu unsurlar üzerinde uyuşma(uzlaşma) yoksa sözleşme kurulmamış kabul edilecektir⁶¹. Burada bir adi karine öngörülmüştür.

1.2.2.1. Satılan Mal

818 Sayılı eBK’ da satım konusuna “mal” denirken 6098 Sayılı TBK’ da “satılan” ibaresi kullanılmıştır. Türk Borçlar Kanunu md. 209’ da taşınır satış sözleşmesinin konusu belirlenmiştir: “*Taşınır satışı, Türk Medenî Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışudur.*”

TBK’ nın bu tanımı üzerine taşınırın ne olduğunu tam belirlemek üzere Türk Medeni Kanunu’ na gitmek gerekir. TMK md. 762’ye göre, “*nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler*” taşınır kabul edilmiştir. Türk Medeni Kanunu md. 704’ e göre taşınmaz mülkiyetinin konusunu “*Arazi*”, “*Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar*” ve “*Kat mülkiyeti kütüğünde kayıtlı bağımsız bölümler*” oluşturmaktadır⁶². Bu hükümlerden kanun koyucunun; taşınmazları sınırlı(tahdidi) saydığını, taşınırları ise daha geniş kapsamı saydığı anlaşılmaktadır.

TBK md. 209/II’ de “*ürünlerin, bir yapının yıkıntılarının ve bir taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçaların*” satılmasının da taşınır satışı kapsamına gireceği belirtilmiştir. Eşya hukukundaki taşınır kavramı ile taşınır satışındaki taşınır kavramı özdeş değildir⁶³.

Kanun koyucu doğal yapısı, ekonomik yapısı ve karşıladığı ihtiyaçları gözeterek taşınabilen eşyaları taşınır kapsamına sokmuştur⁶⁴. Nitelikleri itibarıyla kendisine zarar verilmeden farklı bir yere taşınabilen ancak taşınır kapsamına girmeyen şeyler de olabilir⁶⁵. Yani niteliğine zarar verilmeden nakledilme kriteri tek başına taşınır olup olmadığını tespit etmeye yeterli değildir⁶⁶. Örneğin, insan vücuduna taşınır mülkiyeti

⁶¹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 33.

⁶² Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 122.

⁶³ Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Baskı (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022) s.31.

⁶⁴ Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021) s. 13.

⁶⁵ M. Kemal Oğuzman - Özer Seliçi - Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, Güncellenmiş ve Eklmeler Yapılmış 23. Bası (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021) s.844.

⁶⁶ Antalya - Topuz, *Eşya Hukuku*, s.85.

kuralları uygulanmaz. Hayvanlar ise eşya değildir ancak kendilerine taşınır mülkiyeti kuralları uygulanır⁶⁷.

Kanun koyucu, TMK md. 705⁶⁸ ve 706⁶⁹ da tapuya kayıtlı taşınmaz mülkiyetinin satışının ancak tescille olacağını belirtmiştir. Ancak tapusuz taşınmazların devrine ilişkin bir zorunluluk getirmemiştir. Taşınırın yanında tapusuz taşınmazların devri söz konusu olduğunda da zilyetliğin devri hükümleri geçerli olacak ve herhangi bir resmi şekil şartı olmadan yapılan satış sözleşmeleri geçerli olacaktır⁷⁰. Yukarıdaki sayılan hükümler ve bu açıklamalar çerçevesinde taşınır satışında satılan olabilecekleri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- “*Nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler*” (TMK md. 762)
- *Su ve elektriği örnek verebileceğimiz “Mülk edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler”* (TMK md. 762)
- “*Ürünler, bir yapının yıkıntıları ve taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi, taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçalar*” (TBK md. 209)
- “*Türk Gemi Siciline kayıtlı bulunmayan Türk gemileri üzerindeki mülkiyet ve sınırlı aynı haklar*” (TTK md. 997)
- Tapusuz taşınmazlar
- Haklar.

Taşınır satışının konusu kanuni sınırlar içinde kalmak koşuluyla TBK md. 26 gereği taraflarca serbestçe tayin edilebilir⁷¹. Kanun koyucu taraflara sınırsız bir özgürlük vermemiştir. Genel hükümlere göre, TBK madde 27 uyarınca, bir taşınır sözleşmesi hükümleri kanunun emredici nitelikteki hükümlerine aykırılık taşıyorsa, kamu düzenine

⁶⁷ Oğuzman - Seliçi - Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, s. 844.

⁶⁸ TMK 705/I: “Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.”

⁶⁹ TMK 706/I: “Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmî şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır.”

⁷⁰ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 31; Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 133. Bu yönde Yargıtay kararı için bkz. Y. 13. HD. T.1.11.1994, E.2016/17068, K.2019/7198.

⁷¹ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.62.

veya kişilik haklarına ters düşen düzenlemeler içeriyorsa, ahlaka aykırı nitelikteyse ya da konusu imkânsızsa geçersiz sayılır.⁷² Geçersizlik ile kastettiğimiz kesin hükümsüzlüktür.

Taşınır satışında, somut özellikleriyle belirtilen bir parça satışı (ferden muayyen şey) söz konusu olabildiği gibi eşyanın ortak özelliklerine göre belirlenen cins satışı (nev'en muayyen) da olabilir⁷³. Satım konusu şeyin satış sözleşmesinin yapıldığı esnada belirlenebilir olması yeterlidir. Tarafların bu hususta karşılıklı anlaşması ile satım konusu taşınırın miktar, boyut, ağırlık gibi özelliklerini tayin etme yetkisi alıcıya, satıcıya ya da bir üçüncü kişiye bırakılabilir.⁷⁴

Satılanın satıcıya ait olması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır⁷⁵. Bir taahhüt işlemi olması nedeniyle satıcı henüz kendisinde olmayan bir taşınıra dair satış sözleşmesi gerçekleştirilebilecektir.⁷⁶ Satım konusu şeyin malvarlığında o an mevcut olup olmaması sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Daha sonra temin edilecek bir taşınır da taşınır satış sözleşmesinin konusu oluşturabilir⁷⁷. Ancak bu durumda satılanın en geç ifa vaktinde var olması veya satıcının eline geçmiş olması gerekir⁷⁸. Böyle bir satış sözleşmesinde satılanın ilerde temin edilmesi mümkün değilse baştaki imkânsızlık nedeniyle sözleşme geçersiz olacaktır. Ancak temin edilmesi sonradan imkânsız hale geldiyse sözleşmeye aykırılık hükümleri uygulanacaktır⁷⁹.

Sözleşme konusu mal değil başka bir mal teslim olunursa aluid ifa söz konusu olacaktır⁸⁰. Mal, bir tarafın isteği üzerine o tarafa özel olarak sonradan imal edilecekse artık taşınır satış sözleşmesi değil eser sözleşmesi söz konusu olabilir⁸¹. Burada eser sözleşmesi mi taşınır satış sözleşmesi mi olduğunu anlamak için teslimi söz konusu olacak şeyin kişisel bir beceriye dayalı sonuç olup olmadığına bakılmalıdır⁸².

⁷² Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.15; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 9-10; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.98-99.

⁷³ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.56.; Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.55;

⁷⁴ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.43; Yavuz, *Özel Hükümler*, s.29.

⁷⁵ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.55.

⁷⁶ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 41; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 59.

⁷⁷ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 42.

⁷⁸ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 56.

⁷⁹ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 42.

⁸⁰ Eren, *Özel Hükümler*, s. 65.

⁸¹ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 54.

⁸² Full & Egal, "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017/424 Esas 2019/143 Karar - Yargıtay Kararları - Full & Egal", (Erişim 29 Ekim 2024) <https://www.fullegal.com/>.

1.2.2.2. Bedel (Semen, Satış Parası)

Bedel ile kastedilen bir miktar paradır. Bu satış sözleşmeleri için olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Taşınır satış sözleşmesinin objektif esaslı unsurudur⁸³. Satılan malın karşılığının başka bir mal olduğu durumda trampa (mal değişimi) sözleşmesi, malın karşılığında bedel ödenmesi istenmiyorsa ve ivazsızsa bağışlama sözleşmesi, malın karşılığının bir işgörme edimi olduğu durumlarda ise bir isimsiz sözleşme söz konusu olacaktır⁸⁴.

Taşınır satış sözleşmesinin kurulduğu anda bedelin tam olarak belirli olması zorunlu değildir. Taşınır satışında bedelin belirlenebilir olması yeterli sayılır. TBK md. 207 f.3 gereği “*Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir.*” Türk Borçlar Kanunu madde 233’e göre, satış bedeli sözleşmede açıkça belirtmemiş ancak alıcı malı almayı kesin bir şekilde ifade etmişse; satışın, zamanındaki ve ifa yerindeki ortalama nitelikteki piyasa fiyatı üzerinden gerçekleştiği varsayılır.

Sözleşme özgürlüğü neticesinde satıcı ve alıcı yasal istisnalar dışında satış bedelini belirleyebilirler⁸⁵. Bu istisnalara çay, tütün, pamuk gibi ürünlerin taban fiyatının Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenmesi veya elektrik, doğalgaz fiyatlarının ilgili bakanlıklar tarafından belirlenmesi örnek verilebilir⁸⁶. Yine ilaç ve alkol içeren içeceklerin fiyat hadleri bulunmaktadır⁸⁷. Belirlenen sınırın aşılması halinde ise sözleşme ayakta tutulur ve TTK md. 1530 hükmü gereği “*...sözleşme uyarınca yerine getirilmesi gereken edimler için kanunun veya yetkili makamların koymuş olduğu en yüksek sınırı aşan sözleşmeler en yüksek sınır üzerinden yapılmış sayılır.*” Bu durum TBK md. 27/II hükmünün istisnalarından biridir.

Bedelin ödeme şekli ikinci derece noktalardandır. Taraflar bedelin ödenme şeklini kendi aralarında kararlaştırabilir. Bir uyuşmazlık olması durumunda taşınır satış sözleşmeleri için ayrı bir düzenleme bulunmayan durumlarda, Türk Borçlar Kanunu’nun genel hükümleri uygulanacaktır. Para borcu kural olarak nakit ile ödenir. Ancak tarafların

⁸³ Eren, *Özel Hükümler*, s. 36.

⁸⁴ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.53.

⁸⁵ İsmail Doğanay, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, 3. Baskı, c. Cilt-1 (Ankara: Feryal Matbaası, 1990) s.193.

⁸⁶ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 46.

⁸⁷ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri* s. 63-64.

anlaşması ve kanuni bir engel olmaması halinde borcun çek, senet, kredi kartı, Bitcoin gibi sanal para, altın, döviz ile de ödenmesi mümkündür⁸⁸. Genel kural bu olmakla birlikte bazen sınırlamalar da getirilebilmektedir. Örneğin; Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı’ nın çıkardığı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 572)⁸⁹ ile 18 Ekim 2024 tarihi itibarıyla 7 bin Türk lirasını aşan tahsilat ve ödemelerin banka, finans kurumu veya posta idaresi aracılığıyla yapılması zorunlu hale getirilmiş ve bu hükme uyulmaması halinde para cezası öngörülmüştür⁹⁰.

TBK md. 99 gereği satış bedeli ülke parasıyla ödenecektir⁹¹. Satıcı ile alıcının anlaşması halinde farklı ülke parasıyla ödeme yapılması da kanunen mümkündür⁹². Bu durumda yine aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca eğer taşınır satış sözleşmesinde aynen ödeme veya benzeri bir ifade olmadığı sürece alıcının ödemeyi ödeme günündeki rayiç üzerinde Ülke parasıyla ödemeyi yapma hakkı bulunacaktır.

Her ne kadar TBK’da döviz cinsinden bedelin belirlenebilmesine dair bu hüküm olsa da “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ*⁹³” ile taşınmaz satışı, motorlu araç satışı gibi belirli bazı sözleşmelerde bedelin döviz cinsinden kararlaştırılması engellenmiştir⁹⁴. İlgili Tebliğin 8. maddesinin 9. fıkrası gereğince Türkiye’de ikamet eden tarafların kendi aralarında gerçekleştirecekleri taşıt satış sözleşmelerinde bedelin döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak kararlaştırılması yasaklanmıştır. Daha önceden bu şekilde yapılmış olan sözleşmeleri ayakta tutmak için Cumhurbaşkanlığı kararındaki geçici md. 8 ile “*kararın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde, söz konusu bentte belirtilen ve daha önce akdedilmiş yürürlükteki sözleşmelerdeki döviz cinsinden kararlaştırılmış bulunan bedeller,*

⁸⁸ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.64.

⁸⁹ İlgili tebliğ için bkz. RG. 18.11.2024, S: 32696.

⁹⁰ “Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 572) Gelir İdaresi Başkanlığı”, Erişim: 29 Ekim 2024, <https://www.gib.gov.tr/vergi-usul-kanunu-genel-teblig-sira-no-459nde-degisiklik-yapilmasina-dair-teblig-sira-no-572-resmi>.

⁹¹ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s.57.

⁹² Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 46.

⁹³ İlgili tebliğe dair tam metin için;

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=11990&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5>

⁹⁴ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.59.

Bakanlıkça belirlenen haller dışında; Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenir.” denilmiş ve bedelin yeniden belirlenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Son olarak bahsetmek gerekir ki, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece taşınır satışında belirlenmiş bedele Katma Değer Vergisi’nin (KDV) dahil olduğu varsayılacaktır⁹⁵. 3065 Sayılı KDV Kanunu⁹⁶na göre bu verginin mükellefi “malı teslim eden” kişi olarak belirlenmiştir.

1.2.2.3. Anlaşma

Kimi yazarlar “anlaşma” yı bir satılan sözleşmesinin bir unsuru olarak ele almayıp objektif esaslı unsurlar arasında sadece “satılan” ve “bedel”i alıyor olsa da biz çalışmamızda anlaşma kısmını esaslı unsurlar arasında ayrı bir başlık açarak incelemeyi tercih ediyoruz⁹⁷. Satış sözleşmesi rızai bir sözleşmedir. Dolayısıyla sözleşmenin tamamlanabilmesi için; alıcıyla satıcının, karşılıklı olarak taşınırın paranın değiştirileceği konusunda anlaşması gerekir⁹⁸. Tarafların taşınır satış sözleşmesinin objektif esaslı unsurları olan mal ve bedelde anlaşmaları ile sözleşme kurulmuş olacaktır⁹⁹. Sözleşmenin kurulmasıyla birlikte, alıcı ve satıcı arasında satılan taşınır malı ve karşılığı parayı talep etme konusunda karşılıklı bir şahsi talep hakkı ortaya çıkar¹⁰⁰.

1.2.3. Taşınır Satış Sözleşmesinin Subjektif Esaslı Unsurları

Esaslı olmayan ifa yeri, ifa zamanı gibi unsurların tarafların anlaşması ile esaslı unsur haline gelmesi mümkündür¹⁰¹. Örneğin sözleşmenin akdedilmesi sırasında alıcı, sigorta giderlerinin satıcıya ait olmasını şart koşmuşsa artık sigorta masrafları taraflar için esaslı bir unsur haline gelir¹⁰². Bunun gibi subjektif esaslı noktalardan bahsedilmek için bu unsurların her iki tarafça bilinmesi ve bilinmesinin gerekiyor olması lazımdır. Subjektif esaslı unsurların varlığını iddia eden taraf bunu ispatla yükümlüdür¹⁰³.

⁹⁵ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 63. Bu Konudaki Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay, 11. HD, E. 2003/3574, K. 2003/10276, T. 3.11.2003 (Erişim 29 Ekim 2024) <https://www.fullegal.com/>

⁹⁶ RG. 02.11.1984, S: 18563.

⁹⁷ Satış sözleşmesinin unsurları arasında sadece bedel ve malı ele alan görüş için bkz. Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 50.

⁹⁸ Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel İlişkileri*, 6. Bası, Cilt I/1 (İstanbul: Evrim Yayınevi, 1990) s.93

⁹⁹ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.48.

¹⁰⁰ Zevkliler, *Özel Borç İlişkileri*, s.40.

¹⁰¹ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.60.

¹⁰² Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.51.

¹⁰³ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.84.

Taraflardan birinin bile bu unsuru işlem temeli sayması onun subjektif esaslı unsur sayılması için yeterlidir ve artık uzlaşma sağlanmazsa sözleşme kurulmamış olacaktır¹⁰⁴.

1.2.4. Taşınır Satış Sözleşmesinin Esaslı Olmayan Unsurları (İkinci Derece Noktalar)

Bu tür esaslı olmayan unsurlara ikincil noktalar da denilmektedir. Satış konusu olan malın nakliyesi, ambalajlanması, ölçme ve tartma giderleri, sigorta masraflarının hangi tarafa ait olacağı, teslimin nerede gerçekleşeceği gibi hususlar esaslı olmayan unsurlara örnek verilebilir¹⁰⁵. Bu unsurlarda herhangi bir uyuşmazlık olması ise sözleşmesinin kurulmasını engellemez¹⁰⁶. TBK md. 2/II hükmü gereğince esaslı olmayan unsurlarda görevli hâkim, somut olayın koşulları ve işin özelliğine göre uyuşmazlığı çözecektir. Hâkim uyuşmazlık halinde kararı verirken olayın şartlarına ve güven kuramına göre hareket edecektir¹⁰⁷.

1.3. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİLİK UNSURLARI

TBK md. 1 gereği taşınır satış sözleşmeleri satıcı ve alıcının karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamalarıyla kurulacaktır. Her hukuki işlem için aranan geçerlilik şartlarının taşınır satışında da bulunması gerekmektedir.¹⁰⁸. Buna göre bir taşınır sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların TMK md. 9 kapsamında hukuki işlem ehliyetine sahip olması, karşılıklı irade beyanlarının uyuşması ve TBK md. 27 hükmünde sayılan gereklere aykırı olmaması gerekmektedir.

1.4. TAŞINIR SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Taşınır satış sözleşmesinin tarafları satıcı ve alıcıdır¹⁰⁹. Alıcı da satıcı da kendi edimlerini ifa etmediği sürece karşı taraftan ifayı yerine getirmesini talep edemez.

¹⁰⁴ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.33.

¹⁰⁵ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.51.

¹⁰⁶ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 101.

¹⁰⁷ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.33.

¹⁰⁸ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s. 35.

¹⁰⁹ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.40.

Satılanın birden fazla kişiye ait olması ya da alıcının birden fazla kişi olması mümkündür¹¹⁰. Paylı(müşterek) mülkiyet, eşya üzerindeki mülkiyetin paylı olarak birden fazla kişiye ait olduğu mülkiyet türüdür¹¹¹. Paylı mülkiyette her paydaş diğerlerinin katkısı olmadan kendi payını üçüncü birine satabilir. Ancak TMK md. 692 gereği eşyanın devri için paydaşların oybirliği gerekir¹¹². Eğer paylı mülkiyet değil de elbirliği mülkiyet söz konusuysa TMK md. 702/II hükmünce ortaklar fiili hakimiyeti birlikte kullanmalı ve oybirliğiyle hareket etmelidir¹¹³.

1.4.1. Satıcı Kavramı ve Satıcının Hak ve Yükümlülükleri

TBK’da satıcıya dair bir tanım bulunmamaktadır. Tüketici işlemlerinde uygulanacak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹¹⁴’un 3. maddesinde ise satıcı şu şekilde tanımlanmıştır¹¹⁵. Buna göre “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişi*” satıcıdır.

TBK hükümlerince satıcının borçları şu şekildedir:

- Malın zilyetliğinin alıcıya devir borcu vardır¹¹⁶. 6098 Sayılı TBK ile “*teslim*” ifadesi yerine “*zilyetliğin devri*” ifadesi kullanılmıştır. Taşınırlarda zilyetlik iki yolla devredilebilir: “*zilyetliğin teslimle devri*” ve “*zilyetliğin teslimsiz devri*”. Zilyetliğin devir yeri; taraflarca açık veya örtülü olarak belirlenmemişse TBK md. 89’ da belirtilen ifa yeri kurallarına göre belirlenir. Aksine bir belirleme olmadığı sürece satılanın bir parça borcu niteliği taşıdığı durumlarda taşınır satış sözleşmesinin kurulduğu sırada bulunduğu yer ifa yeridir. Parça borcu niteliğinde olmayan borçlar ise, doğumları sırasında satıcının yerleşim yerinde ifa edilir.

- Satış sözleşmesinde satıcının temel borcu satılan taşınırın mülkiyetini alıcıya devretmek (TBK md. 207). Bunun satılan üzerinde hak sahipliği sağlama borcu olarak da

¹¹⁰ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.45.

¹¹¹ Sirmen, *Eşya Hukuku*, s.16, s.301.

¹¹² Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.45.

¹¹³ Antalya - Topuz, *Eşya Hukuku*, s.234.

¹¹⁴ 6502 sayılı Kanun için bkz. RG. 28.11.2013, S: 28835.

¹¹⁵ Gümüş, *Özel Hükümler*, s.18.

¹¹⁶ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 100; Fikret Eren, *Özel Hükümler*, 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), s. 61-63.

ifade edilmesi mümkündür¹¹⁷. Taşınırlarda mülkiyetin kazanılması hususuna TMK md. 763'te yer verilmiştir. Buna göre taşınırların mülkiyetinin devri için zilyetliğin devri gerekecektir¹¹⁸. Taşınırlarda mülkiyetin devri, sadece teslim değil teslim olmadan kısa elden teslim ve hükmen teslim gibi yollarla da kazanılabilmektedir¹¹⁹. Satıcının teslim borcu dışındaki diğer borçlarında nitelikleri nedeniyle temerrüt hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Teslim, eğer alıcının yetkili bir temsilcisi varsa bu temsilci aracılığıyla da yapılabilir¹²⁰. Haklar üzerinde mülkiyet hakkı söz konusu olmadığından sözleşme konusu hakkın alıcıya geçmesini sağlayan kurallar uygulanacaktır¹²¹.

- Taşınır satış sözleşmesinin kurulduğu anda bulunan ve üçüncü bir kişiye ait bir hak karşısında alıcıyı koruma yükümlülüğü, zapttan sorumluluk olarak adlandırılır.¹²² Bu husus TBK md. 214-218'de düzenlenmiştir.

- Satıcının satılanı maddi, hukuki veya ekonomik ayıpsız olarak alıcıya sağlaması gerekmektedir. (TBK md. 219-231)

- Satıcının yan edim borçları ise kanundan ya da sözleşmeden ya doğabilir. Satılanı ölçme, tartma, ambalajlama, saklama, koruma, taşıma ve gümrük masrafları gibi masraflar satıcının teslimine bağlı masraflarına örnek oluşturur¹²³. Satıcı, satılanın alıcıya teslimine kadar dürüstlük kuralı gereği onu saklama ve koruma borcu altındadır¹²⁴.

- Taşınır satış sözleşmesi için yine aydınlatma ve bilgi verme, gerekli evrakı sağlama yükümlülüğü gibi yükümlülükler de satıcı için söz konusu olacaktır¹²⁵. Yani teslim borcu sadece ifayı değil ifanın gereği gibi gerçekleştirilebilmesi için hazırlık fiillerini de kapsamaktadır¹²⁶.

¹¹⁷ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 52.

¹¹⁸ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.72.

¹¹⁹ Günay, *Özel Borç İlişkileri*, s.151.

¹²⁰ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.53.

¹²¹ Eren, *Özel Hükümler*, s. 64.

¹²² Eren, *Özel Hükümler*, s. 79; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 119.

¹²³ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 53.

¹²⁴ İnal, *Dönme ve Fesih*, s. 316.

¹²⁵ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.73.

¹²⁶ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.53.

1.4.2. Alıcı Kavramı ve Alıcının Hak ve Yükümlülükleri

Alıcı, satış sözleşmesinin satış bedelini ödeme yükümlülüğü olan tarafıdır. TKHK kapsamında alıcı ise tüketicidir. Madde 3'te tanımlar kısmında tüketici "*Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak belirtilmiştir. Alıcının borçlarını aşağıdaki şekilde listeleyebiliriz:

Satış bedelini ödeme (TBK md. 232),

Satılanı teslim alma (TBK md. 232),

Bunlar dışındaki yan borçlar.

Alıcının temel borcu ise satış bedelinin ödenmesi ve satılanın devralınmasıdır. Bu temel borcunun yanında yine satılanı devralmak üzere yapılan giderleri de alıcının üstlenmesi gerekmektedir.¹²⁷ TBK md. 211'de belirtilen esaslar gereği, aksine bir anlaşma ya da âdet bulunmuyorsa, tartma ve ölçme gibi devir nedeniyle oluşacak giderler satıcının yükümlülüğündedir. Fakat, satılanın ifa yerinden farklı bir yere taşınması gerekiyorsa satılanın teslim alınması adına yapılan giderler ve taşıma masrafları alıcı tarafından karşılanacaktır. Yine alıcının yan borçlarına senet masraflarını karşılamayı, satılanın ambalajının satıcıya geri verilmesi, satılanla ilgili yükümlülüklerle katlanılması örnek verilebilir¹²⁸.

2. TAŞINIR SATIŞINA UYGULANACAK HÜKÜMLER

2.1. Taşınır Satışına Uygulanacak Kanun Hükümleri

Bir taşınır satışında temel kaynağımız TBK hükümleri olacaktır. TBK'nın 207'nci ve 208'inci maddelerinde satış sözleşmesine ilişkin genel hükümler, TBK 209'uncu madde ve devamında taşınır satışına dair hükümler yer almaktadır. Ancak bazı diğer kanunlarda da taşınır satışına dair hükümler bulunabilmektedir.

¹²⁷ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 74.

¹²⁸ Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 34.

Eğer TKHK'nın 3. Maddesi uyarınca bir tüketici işlemi söz konusuysa özel kanun olması nedeniyle taşınır satışında öncelikli olarak TKHK, hüküm bulunmayan hallerde ise genel kanun olması nedeniyle TBK hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

TTK'ın 3'üncü maddesi gereği “*satıcının ticari ya da mesleki faaliyet alanı var ve bu kapsamda hareket ediyorsa*” öncelikli olarak TTK hükümleri uygulanacaktır¹²⁹. TBK hükümlerinde ise ticari işin tanımı yapılmamış ancak satıcının satılanı kar elde etme amaçlı olarak geri sattığı faaliyetler olarak TTK hükümlerinden daha geniş kapsamlı olacak şekilde ele alınmıştır. TTK kapsamında bir ticari satış söz konusu ise önce TTK hükümlerine gidilecek, bir düzenleme bulunamaması halinde TBK hükümlerine başvurulacaktır¹³⁰.

Niteliği itibariyle taşınır olmalarına rağmen gemi siciline kayıtlı gemiler için Türk Ticaret Kanunu'nun özel hükümleri uygulanacaktır (TTK md. 954 vd.). Yine hava araçları için Türk Sivil Havacılık Kanunu'nda özel rejim belirlenmiştir¹³¹. Trafik siciline kayıtlı araçlarda ise taşınır olmalarına rağmen öncelikli olarak Karayolları Trafik Kanunu uygulanacak, eğer özel hükümlerde uyumsuzluğa yönelik bir hüküm bulunmuyorsa Türk Borçlar Kanunu hükümlerine gidilecektir.

2.2. Taşınır Satışına Uygulanacak Uluslararası Antlaşmalar

Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca, usulüne uygun olarak yürürlüğe giren uluslararası antlaşmalar, kanun hükmünde kabul edilir ve ulusal hukukun bir parçasını oluşturur. Uluslararası nitelikte sözleşmelere uygulanacak kaynaklara bakacak olursak, Birleşmiş Milletler bünyesinde hazırlanan “*Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması*” (CISG-The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods)¹³² hükümleri yabancı unsurlu satış sözleşmelerinde en çok uygulanan antlaşmadır. Antlaşmaya halihazırda 91 ülke taraftır ve işyerleri ayrı taraf devletlerde bulunan satıcı ve alıcılar arasında uygulanmaktadır¹³³. Antlaşma 1980 senesinde taraflarca kabul edilmiştir. 1988 senesinde

¹²⁹ Mustafa Ünlütepe, “Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24, S 1 (18 Temmuz 2018): 296-335, s. 310.

¹³⁰ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.64.

¹³¹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, s. 845.

¹³² Detaylı bilgi için bkz. https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg

¹³³ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.9.

ise yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde ise 02.04.2009 tarihli ve TBMM tarafından 5870 Sayılı Kanun¹³⁴ ile antlaşmaya taraf olmamız kabul edilmiştir¹³⁵. Viyana Satım Sözleşmesi olarak da ifa edilen anlaşmada temerrüt için özel hükümler getirilmemiş ifa engelleri tek bir çatı altında toplanmıştır¹³⁶.

¹³⁴ 5870 sayılı Kanun için bkz. RG. 14.04.2009, S: 27200.

¹³⁵ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 14.

¹³⁶ Yeşim Atamer, *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*, B. 1 (İstanbul, 2005), s. 24, 281.

İKİNCİ BÖLÜM

TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜNÜN KOŞULLARI

1. GENEL OLARAK TEMERRÜT KAVRAMI

Temerrüt, Arapça kökenli bir sözcük olup direnme, kafa tutma anlamına gelmektedir¹³⁷. Roma hukukçuları temerrüdü haksız gecikme anlamına gelen "*mora*" terimi ile ifade etmişlerdir¹³⁸. "*Mora*" terimi her iki tarafa da sorumluluk yükleyen hem alacaklı hem borçlu temerrüdünü kapsayan bir müessesedir¹³⁹. Taraflardan birinin kusuru sebebiyle borcun ifasının gecikmesi olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁰. Borçlunun temerrüdü içinse "*mora debitoris*" terimini kullanmışlardır¹⁴¹. İngilizcede "*default*", Almancada ise "*verzug*" terimleri genel anlamda gecikme veya erteleme anlamında kullanılır.¹⁴²

Borç ilişkisinde borcun doğru bir şekilde yerine getirilmesi, borçlanılan edimin ifa biçimi ve unsurlarına uygun hareket edilmesini gerektirir. Bu, ifanın yapılacağı yer ve zaman ile edimin miktar ve niteliğine uygunluğu içerir.¹⁴³ Sözleşmede kararlaştırılan şartlara ve unsurlara uymayan bir ifanın, ifa olarak değerlendirilmesi mümkün değildir ve bu durum "borca aykırılık" olarak nitelendirilir. Kanunda ya da madde gerekçelerinde temerrüdün tanımı yapılmamış olsa da taraflardan birinin edimini zamanında tam ve gereği gibi ifa etmemesi ve diğer koşulların tamamlanması durumunda temerrüt durumu oluşur. Taşınır satışında satıcının teslim borcu dışındaki diğer borçlarında nitelikleri nedeniyle temerrüt hükümlerinin uygulanması mümkün değildir¹⁴⁴.

¹³⁷ Bkz. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>; Mahmut Kızır, *Borçlunun Temerrüdünün Sona Ermesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012) s. 43; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s.29.

¹³⁸ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s.23; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 29.

¹³⁹ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 23-24.

¹⁴⁰ Turgut Önen, *Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler* (Ankara, 1975) s. 12.

¹⁴¹ İmge Hazal Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022) s.26-27.

¹⁴² Aziz Erman Bayram, *Alacaklının Temerrüdü ve Hukuki Sonuçları* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022) s. 33; Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 24.

¹⁴³ Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 27.

¹⁴⁴ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.56.

2. SATICININ TEMERRÜDÜ KAVRAMININ DİĞER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

Temerrüt ile kötü ifa farklı kavramlardır. Satıcının ifa ettiği edimin, sözleşmede ya da kanunda belirtilen şartlara uygun olmadığı hallerde kötü ifa mevcuttur¹⁴⁵. Kötü ifa durumunda, satıcı edim sorumluluğunu yerine getirmemek için olumsuz bir eylemde bulunmamaktadır; tam tersine, yapmaması gereken bir şeyi yaparak sorumluluğunu ihlal etmektedir. Temerrüt durumunda ise satıcı, pasif kalarak hiçbir eylemde bulunmamakta ve ifayı zamanında yerine getirme borcunu ihlal etmektedir.

Temerrüt aslında borcun ifa edilmemesi durumu değil ifanın zamanında gerçekleştirilmemesi durumudur. Geçici bir niteliktedir. Satıcının temerrüdünde borcun ifası imkânsız değildir. Fakat ifa uygun zamanda yapılmayarak tehlikeye düşürülmüştür. Eğer ortada sürekli ve objektif bir imkânsızlık durumu söz konusu ise artık temerrütten bahsetmek mümkün olmayacaktır.¹⁴⁶

İfada gecikme ile temerrüt aynı kavramlar değildir. İfası mümkün olan bir borç, sözleşme ya da kanunda belirtilen ifa zamanında yerine getirilmezse ifada gecikme durumu vardır¹⁴⁷. Satıcının temerrüde düşmesi için ise ifada gecikme yeterli olmayıp birtakım şartların gerçekleşmesi gerekir. Örneğin, satıcının temerrüdü için kural olarak TBK md. 117' ye göre satıcıya ihtar yapılması gerekir¹⁴⁸.

Satıcının temerrüdü ile alıcının temerrüdü borç ve borç ilişkilerinde uygulama alanı bulmaktadır ancak farklı kavramlardır. Gerek 818 Sayılı BK uygulandığı dönemde gerek 6098 sayılı TBK uygulandığı dönemde alacaklı ve borçlu temerrüdü farklı kurumlar olarak ele alınmıştır¹⁴⁹. Satıcının temerrüdünde ifada gecikmeye satıcı sebebiyet verirken alıcının temerrüdünde ise ifada gecikmeye alıcı sebep olur. Satıcının temerrüde düşmesi için alıcı tarafından ihtar yapılmalıdır. Alıcının temerrüdünde ise alıcıya satıcı

¹⁴⁵ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 30.

¹⁴⁶ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 24; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.841; Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 33.

¹⁴⁷ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 55.

¹⁴⁸ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.661.

¹⁴⁹ Gizem Görmez, *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdünde Ek Süre Tayini* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2024) s. 12.

tarafından ifa teklifi yapılmalıdır¹⁵⁰. Alıcının temerrüdü durumu varsa satıcının temerrüdü son bulur¹⁵¹.

3. SATICININ TEMERRÜDE DÜŞMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR

Satıcının temerrüde düşmesi için sadece ifada gecikmesi yeterli değildir¹⁵². Bunun yanında aranan bazı koşullar da mevcuttur. Kusur, temerrüde düşmek için gerekli değildir. Satıcının temerrüde düşmesi için kusurlu olması aranmaz.¹⁵³ Sadece üçüncü bölümde anlatılacak olan temerrüdün bazı sonuçlarının uygulanması ve alıcının bazı seçimlik haklarını kullanabilmesi için satıcının kusuru gerekir. Satıcının temerrüdü için şartlar şunlardır:

3.1. Edimin İfasının Mümkün Olması

Satıcının temerrüde düşmesi için temerrüdün niteliği gereği borcun ifasının mümkün olması gerekir¹⁵⁴. Yani geçerli, herhangi bir itiraz ya da sürekli bir defisi olmayan, dava edilebilir bir alacak hakkı söz konusu olmalıdır.¹⁵⁵ Taşınır satışında, satılan malın zilyetliği ve mülkiyetinin devri sonradan objektif ve kalıcı bir şekilde imkânsız hale gelirse temerrüt durumu ortadan kalkar.¹⁵⁶ Temerrüt ile imkânsızlığın aynı anda bulunması mümkün değildir¹⁵⁷. Burada kastedilen objektif ve kalıcı ifa imkânsızlığı halidir¹⁵⁸. Edimin ifasının yalnızca satıcı açısından imkânsız hale geldiği subjektif imkânsızlık durumunda, gerçek bir imkânsızlık söz konusu olmadığından satıcının temerrüt hali devam eder.¹⁵⁹ İmkânsızlık somut olaya göre hâkim tarafından değerlendirilecektir.

¹⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 37.

¹⁵¹ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.850.

¹⁵² Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 46.

¹⁵³ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 293-294; Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 53.

¹⁵⁴ Fikret Eren, *Genel Hükümler*, 21. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017); Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s.24; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.278.

¹⁵⁵ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 280; Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 52.

¹⁵⁶ Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 62.

¹⁵⁷ Gizem Kılıç Öztürk, *Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016) s.41.

¹⁵⁸ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.841-842.

¹⁵⁹ Derya Ateş, *Borçlunun Temerrüdünde Aynen İfa* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021) s.73.

3.2. Borcun Muaccel Olması

TBK md. 117. uygulanır. Buna göre borcu muaccel hale gelmiş satıcı, alıcının ihtarıyla temerrüde düşecektir.

3.2.1. Muacceliyet Kavramı

Muacceliyet, Kanunda tanımlanmamıştır. Taşınır satışında muacceliyet anı, alıcının satıcıdan satılanın zilyetliğinin ve mülkiyetinin talep ve dava edebilme yetkisinin olduğu zaman noktasını ifade etmektedir¹⁶⁰. Temerrüdün zamanla ilgili şartıdır.

Muaccel olma ile ifa edilebilirlik birbirinden farklı kavramlar olup vade olmayan borçlarda birbirini karşılarsa da vade olan borçlar için bu durum söz konusu değildir¹⁶¹. Borç muaccel olduğu an, alıcı edimin ifasını talep edebilir¹⁶². Borcun muaccel hale gelmesi alıcının önceden belirli hazırlık işlemlerini yapmasına bağlıysa, bu hazırlıklar tamamlanmadıkça satıcı temerrüde düşmüş kabul edilmez¹⁶³.

Satış sözleşmesinde geciktirici şart söz konusu ise şart gerçekleşene kadar borç muaccel olmayacaktır¹⁶⁴. TBK md. 96 gereği sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı ya da işin özelliğinden aksi anlaşılmadığı sürece satıcı kendi edimini sürenin sona ermesini beklemeden de ifa edebilecektir. Bu durumda ise borç henüz muaccel olmadığı halde ifa edilebilirlik özelliğine sahiptir¹⁶⁵.

Kural olarak muacceliyet anı gelmeden temerrüt söz konusu olmasa da İsviçre Hukukunda satıcının alıcıya ifada bulunmayacağını borç muaccel olmadan bildirdiği durumlarda temerrüt hükümlerinin uygulanması kabul edilmiştir¹⁶⁶.

¹⁶⁰ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.66; Mustafa Göktürk Yıldız, *Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020) s. 4.

¹⁶¹ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 44.

¹⁶² Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.66-67.

¹⁶³ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.861.

¹⁶⁴ Eğer borç ilişkisinde geciktirici bir koşul varsa bunun gerçekleşmesiyle birlikte borç ilişkisi hüküm ve sonuç doğurur. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s. 71-73; Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 45.

¹⁶⁵ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 57.

¹⁶⁶ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 43.

3.2.2. Muacceliyetin Gerçekleşmesi

3.2.2.1. Vadesiz Borçlarda Muacceliyetin Gerçekleşmesi

Sözleşme serbestisi gereği taraflar edimlerin ne zaman yerine getirileceğini kendi aralarında kararlaştırabilirler. Eğer bu şekilde bir kararlaştırma yoksa borcun ne zaman muaccel olacağı TBK md. 90 ile tespit edilir. Buna göre, borcun doğumu anında muaccel olması kuraldır ve eşitlik ilkesi geçerlidir¹⁶⁷. Ancak taraflar aksini kararlaştırabilir veya işin özelliği gereği muacceliyet anı farklı olabilir. Bu durumda alıcı her zaman ifayı talep edebilir, satıcı derhal ifa ile yükümlüdür. İfadan kaçınma yetkisinin bulunduğu bir zaman dilimi söz konusu değildir¹⁶⁸. Ancak dürüstlük kuralı gereği somut olaya göre satıcının derhal ifa etmesinin beklenemeyeceği borçlarda uygun bir süre verilmesi gerekmektedir¹⁶⁹.

3.2.2.2. Vadeli Borçlarda Muacceliyetin Gerçekleşmesi

Borcun ne zaman ifa edileceği belirlendiyse burada “vade” söz konusudur¹⁷⁰. İfa zamanının belirlenmesi alıcıya, satıcıya veya üçüncü bir kişiye de devredilebilir. Bu durumda ifa zamanının belirlenmesi yenilik doğuran hak niteliğinde olacaktır¹⁷¹. TBK md. 91 ve devamında vadeye ilişkin ilkeler de getirilmiştir. Eğer vadenin hesaplanmasına ilişkin bir uyuşmazlık söz konusu ise yedek hukuk kurallarına başvurulacaktır:

İfa zamanı sözleşme ile ya da işin niteliğine göre ya da kanunla belirlenebilir. İfa zamanı belirli bir tarih yerine süre olarak öngörülürse süreye bağlanmış vade söz konusu olacaktır¹⁷². Kanun koyucu, TBK md. 92’de ifa zamanının belirlenmesi adına birtakım kurallar getirmiştir.

İfa zamanının süre olarak kararlaştırıldığı durumlarda, taraflar arasında ifa zamanının yorumlanmasında bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda bu hükümlere başvurulacaktır. Bu hükme göre taşınır satışında tarafların süreyi hafta olarak kararlaştırması durumunda, sözleşme hangi gün kurulmuşsa son haftanın o günü süre dolacaktır. Yine ay olarak kararlaştırma durumunda, sözleşme kaçınıcı gün kurulduysa bir

¹⁶⁷ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 42.

¹⁶⁸ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 66.

¹⁶⁹ Yıldız, *Borçlunun Temerrüdü*, s.8.

¹⁷⁰ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 694.

¹⁷¹ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 48.

¹⁷² Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 697.

sonraki ayın aynı günü süre dolacaktır. Son olarak sözleşmede yarım ay ibaresi geçiyorsa bundan 15 gün anlaşılacaktır.

Satış ilişkileri de dahil hukuki işlemlerde vade üçe ayrılmaktadır:

a) Olağan vade

Alicının edimin ifasını talep edebileceği vade türüdür. Bu vade türünde ifa günü açık ve belirli olarak kararlaştırılmamıştır. Satıcının mali durumunun düzeldiği zamana ya da uygun zamanda gibi belirlemeler yapılması durumunda bu da belirsiz vade kabul edilecektir¹⁷³.

b) Belirli vade

Belirli vadede ifa zamanı kararlaştırılmıştır. Bu net bir gün belirlenmesi olabileceği gibi “ayın başı”, “15 gün içinde” gibi ifadelerle de yapılabilir¹⁷⁴. Belirlenen vadenin tarafların anlaşmasıyla ileri bir tarihe uzatılması (tecil) mümkündür¹⁷⁵. Tecil anlaşmasının herhangi bir şekli yoktur¹⁷⁶.

c) Kesin vade

Kesin vadede ise satıcının, belirli bir süre içinde ifayı yerine getirmesi gerekmektedir. İfa zamanı kesin olarak belirlidir¹⁷⁷. Bu tür taşınır satışında satıcı, zilyetliği ve mülkiyeti bu sürenin dolmasından önce devretmekle yükümlüdür. Kesin vade türlerinden ilki olan mutlak kesin vadede belirli tarihten sonra gerçekleştirilen ifa alıcı için yararsız kalacağından kabul edilmeyecektir¹⁷⁸. Nisbi kesin vadede ise ifanın zamanında gerçekleşmemesi durumunda sözleşme amacı ve alıcının menfaati tamamen ortadan kalkmaz¹⁷⁹. Nisbi kesin vadeli işlemlerde alıcı isterse aynen ifayı talep edebilir¹⁸⁰.

3.3. Satıcıya İhtar Yapılması

TBK’nın 117. maddesi uyarınca satıcının temerrüdü hükümleri uygulanması için mutlaka ihtar yapılması gerekir. Kanunumuz gereği borcun muaccel olması satıcının

¹⁷³ Yıldız, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 12.

¹⁷⁴ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 293.

¹⁷⁵ Ateş, *Aynen İfa*, s. 67.

¹⁷⁶ Yıldız, *Borçlunun Temerrüdü*, s.12-13.

¹⁷⁷ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.695.

¹⁷⁸ Ateş, *Aynen İfa*, s. 68.

¹⁷⁹ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 283.

¹⁸⁰ Eren, *Özel Hükümler*, s.73.

temerrüdü hükümlerinin uygulanması için yeterli değildir¹⁸¹. Kanun koyucunun, satıcıya temerrüdün ağır sonuçlarından kaçınması için son bir fırsat tanıyarak ihtar aracılığıyla satıcıyı uyardığı görülmektedir. Satıcı yapılacak ihtar sayesinde ifa zamanını bilmediği veya belirlenmediği bir satış ilişkisinde temerrüdün sonuçlarının uygulanmasından kaçınabilecektir¹⁸².

3.3.1. İhtar Kavramı¹⁸³

İhtar, kelime anlamı olarak bir kişiyi uyarma veya ona bir şeyi hatırlatma anlamına gelir¹⁸⁴. İhtar; alıcının satıcıdan edimin ifasını açık ve yanlış anlamaya yol açmayacak bir şekilde talep ettiği, karşı tarafa ulaşması gerekli bir irade beyanıdır.¹⁸⁵ İhtar sayesinde ifa zamanının belirli olmadığı durumlarda satıcının doğrudan doğruya temerrüde düşmesi engellenmiş olur bu nedenle de satıcıyı koruyucu niteliktedir.¹⁸⁶

Alıcı hangi alacağı için ihtarda bulunduğunu açıkça belirtilmelidir. Alıcının satıcıya ödeme talebi içermeyen soyut hesap, fatura göndermesi kural olarak ihtar niteliği taşımaz¹⁸⁷. Ancak hesap ile birlikte süre de verilmesinin TBK m. 117 anlamında ihtar niteliği taşıyacağı, yine ödeme emri bildirilmesi veya ifaya ilişkin dava açılmasının ya da takip yapılmasının da ihtar niteliği taşıyacağı kabul edilmektedir¹⁸⁸.

3.3.2. İhtarın Hukuki Niteliği

Niteliği doktrinde tartışmalıdır. Hukuki işlem benzeri bir fiil olduğu kabul edilir¹⁸⁹. Alıcının ihtarda bulunma amacı satıcıyı temerrüde düşürme niyetini taşımak zorunda değildir¹⁹⁰. İhtarın hukuki sonuçları alıcının iradesinden bağımsız olarak

¹⁸¹ Akıncı, *Genel Hükümler*, s.335.

¹⁸² Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 48.

¹⁸³ Bkz. Eren, *Genel Hükümler*, s. 1120-1122.

¹⁸⁴ Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>

¹⁸⁵ Ateş, *Aynen İfa*, s. 76; Cansel - Özel, *Genel Hükümler*; Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.665; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.863; Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 49.

¹⁸⁶ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 74; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s.279.

¹⁸⁷ “Faturanın tebliği temerrüde esas alınamayacağından faturada da ödeme istemi yer almadığından davalının temerrüde düşürüldüğü kabul edilemez.” Y. 15. HD, E.2010/6243, K. 2011/5277. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

¹⁸⁸ Ateş, *Aynen İfa*, s. 79; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.863.

¹⁸⁹ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 279.

¹⁹⁰ Ateş, *Aynen İfa*, s.76; Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 282; Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.665; Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 293; Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 73.

kendiliğinden gerçekleşir¹⁹¹. Hukuki işleme dair kurallar, ihtar durumunda doğrudan değil, kıyas yoluyla uygulanmalıdır¹⁹².

İhtar alıcı için bir külfet niteliğindedir. İhtarın gerçekleştirilmemesi halinde alıcının sorumluluğu doğmaz ancak alıcı satıcının temerrüdüne bağlı oluşacak seçimlik haklarını talep edemez¹⁹³.

3.3.3. İhtarın Şekli

Temerrüt ihtarının ne zaman ve nerede yapılacağı hususunda kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, alıcı, satıcıya göndereceği ihtarın zamanını ve yerini, örf ve âdet kurallarına, dürüstlük kuralına (TMK md.2) ve somut olayın özelliklerine uygun şekilde serbestçe belirleyebilir¹⁹⁴. İhtarın şarta bağlı yapılması da mümkündür. Ancak bu durumda satıcının şartı biliyor olması gerekmektedir¹⁹⁵.

3.3.3.1. Kural

Kural olarak ihtarın yapılmasına dair herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır. Yazılı veya sözlü, açık veya zımni olarak yapılması mümkündür¹⁹⁶. Alıcının borcu ifaya davet ederken ihtar sözcüğünü kullanmasına da gerek yoktur¹⁹⁷.

3.3.3.2. İstisna

TTK md. 18/III gereği tarafların tacir olduğu bir satış ilişkisinde, satıcının temerrüde düşmesi için alıcının göndereceği ihtarın, telgrafla veya noterliklerde veya bir taahhütlü mektupla veyahut güvenli elektronik iletişim yollarından biriyle yapılması gereklidir¹⁹⁸. Bu şartın geçerlilik mi ispat şartı mı olduğu tartışmalıdır¹⁹⁹. İspat şartı olduğunu savunan görüşe göre hüküm gerekçesinden bunun ispat şartı olduğu anlaşılmaktadır.²⁰⁰ Buna göre ihtar, hükümde sayılan dört yoldan biri ile yapılmasa bile

¹⁹¹ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 76.

¹⁹² Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.862; Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 77.

¹⁹³ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 279.

¹⁹⁴ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 82.

¹⁹⁵ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 93.

¹⁹⁶ Ateş, *Aynen İfa*, s. 82.

¹⁹⁷ Akıncı, *Genel Hükümler*, s.335.

¹⁹⁸ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.863.

¹⁹⁹ Cansel - Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 283. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK.12.3.1997, E.1996/11-951, K. 178 İKİD 1998, S.449, sh. 13363.

²⁰⁰ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.665; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.863.

satıcı bunu inkâr etmez ise temerrüdün bildirim koşulu gerçekleşmiştir. Geçerlilik şartı olduğunu savunan görüşe göre ise, kanunda sayılan yollardan biri ile yapılmazsa ihtar yapılmamış sayılacaktır²⁰¹.

3.3.4. İhtarın Geçerliliği

İhtarın geçerli olması için ihtarda bulunan tarafın yani alıcının tam ehliyetli olmasına gerek yoktur ancak en azından ayırt etme gücüne sahip olmalıdır²⁰². İhtarın vardığı taraf ise tam ehliyetli olmalıdır aksi takdirde ihtarın kanuni temsilcisine yapılması gerekmektedir²⁰³.

İhtar, hukuki sonuçlarını doğurabilmesi için satıcıya veya ihtar kabule yetkili temsilcisine ulaşmalıdır. İhtar alıcı veya temsilcisi tarafından yapılabilir. Temsilcinin ihtar gönderebilmesi için özel bir yetki gerekmemekte olup, genel yetki kapsamında da ihtar gönderebilir²⁰⁴.

3.3.5. İhtarın Hüküm ve Sonuç Doğurması

İhtarın hangi anda sonuç doğuracağı hususu kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmediğinden, konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar, ihtarın hukuki sonuç doğurabilmesi için satıcının ya da yetkili temsilcisinin hukuk alanına ulaşma anını esas alır.²⁰⁵ Bu görüşe göre, ihtar, bir varma beyanı niteliği taşıdığından, satıcıya veya yetkili temsilcisine ulaştığı anda hukuki sonuç doğurur.

İhtarın satıcı tarafından öğrenildiği anda sonuç doğurmasının amaca daha uygun olduğunu ileri süren görüşler de mevcuttur. İhtarın satıcıya bizzat ve sözlü olarak yapılması durumunda varma ve öğrenme anı aynı olacağı için bu ayrım önem taşımayacaktır²⁰⁶.

Son olarak, doktrinde ihtarın vardığı an değil somut olayın koşullarına ve dürüstlük kuralına göre ifanın gerçekleştirilmesi beklenebilecek en kısa sürenin

²⁰¹ M. Kemal Oğuzman - M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016) s. 475.

²⁰² Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 282.

²⁰³ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 77.

²⁰⁴ Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 50.

²⁰⁵ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 78-80.

²⁰⁶ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 79.

geçmesiyle birlikte borçlunun yani satıcının temerrüde düşeceği görüşünü savunanlar da vardır²⁰⁷.

İhtarın muacceliyet öncesi yapılıp yapılamayacağı tartışmalıdır. İsviçre ve Türk borçlar hukukunda konuda net bir hüküm bulunmamaktadır. Bir görüşe göre; ihtar muacceliyet öncesi de yapılabilir ancak hüküm ve sonucunu ancak muacceliyet sonrası doğurur²⁰⁸. Muacceliyet öncesinde yapılan bu ihtar, alıcı açısından sadece önleyici bir tedbir niteliği taşır ve başka bir etkisi yoktur²⁰⁹. Bir diğer görüşe göre ise ifa uzun zaman alacaksa veya somut olaya göre ifa için ön hazırlık fiilleri gerekiyorsa iyiniyet kuralları gereği muacceliyet öncesi yapılan ihtar geçerli sayılmalıdır²¹⁰.

3.3.6. Taşınır Satışında İhtara Gerek Olmayan Haller

3.3.6.1. Belirli Vadeli veya Kesin Vadeli Satış İlişkilerinde

Olağan vadede satıcıya ihtarda bulunulması gerekmektedir²¹¹. İfa günü açık ve kesin bir şekilde belirlenmemişse, temerrüdün gerçekleşmesi için ihtar çekilmesi gereklidir²¹². Ancak vadenin belirli veya belirlenebilir olduğu satışlarda, taraflarca kararlaştırılan tarihte zilyetlik ve mülkiyet devredilmezse, ihtara gerek kalmaksızın temerrüt kendiliğinden gerçekleşecektir²¹³.

Vade belirlemesi sözleşme ile kanun hükmü ile veya mahkeme kararı ile yapılabilir²¹⁴. Vadenin belirli olması ihtar koşulundan vazgeçmek için yeterlidir, vadenin kesin olmasına gerek yoktur²¹⁵. Sadece kesin vade söz konusu ise temerrüt için ihtar gerekmediği gibi temerrüdün özel koşulları için ek süre verilmesi de gerekmez²¹⁶.

²⁰⁷ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 293.

²⁰⁸ Detaylı bilgi için bkz. Ateş, *Aynen İfa*, s. 83.

²⁰⁹ Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 49.

²¹⁰ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 81-82.

²¹¹ Ateş, *Aynen İfa*, s. 68.

²¹² Kılıçoğlu, *Borçlar Genel Hukuku*, s.866.

²¹³ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1123; Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 292; Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 95.

²¹⁴ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 97.

²¹⁵ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.866.

²¹⁶ Eren, *Özel Hükümler*, s.72.

3.3.6.2. Sözleşme ile İfa Zamanını Belirleme Yetkisinin Taraflardan Birine Bırakılmış Olması

Belirli vadeyi tespit yetkisi sözleşmede taraflardan birine bırakılabilir. Tespit yetkisi taraflardan birine bırakılmışsa kişi ifa zamanını bildirimde bulunma suretiyle belirler²¹⁷. Buna muacceliyet ihbarı da denilmektedir²¹⁸.

Bildirim; niteliği itibarıyla tek taraflı, muhataba ulaşması gerekli hukuksal sonuç doğuran bir irade açıklamasıdır²¹⁹. Bildirim bir şekle tabi değildir. Bu durumda ihbar ile ifa zamanı belirleneceği için ayrıca ihtar yapılmasına gerek olmayacaktır²²⁰.

3.3.6.3. Sözleşmede İhtar Koşulundan Vazgeçilmiş Olması

TBK'nin 117'nci maddesi emredici bir hüküm değildir²²¹. Sözleşme özgürlüğü nedeniyle taraflar muacceliyeti yeterli sayıp ayrıca ihtara gerek olmayacağı yönünde anlaşma yapabilirler²²². Taraflar, sözleşmeye bir hüküm ekleyerek veya ayrı bir anlaşma yaparak ihtar şartını açıkça ortadan kaldırabilirler. İhtar, ifa zamanını bilmeyen satıcıyı korumak amacı taşır; ancak satıcı bu korumadan yararlanmak istemiyorsa, ihtarı zorunlu kılmak anlamsızdır.

3.3.6.4. İhtarın Gereksiz veya Yararsız Olması

Her ne kadar TBK' da açıkça düzenlenmese de özel hukukun genel ilkelerinden kaynaklı olarak ihtarın gereksiz olacağı durumlar olabilir. Örneğin satıcının borcunu yerine getirmeyeceğini kesin bir şekilde beyan ettiği veya ihtara rağmen borcu ifa etmeyeceği anlaşıldığı hallerde temerrüde düşürülmesi için ayrıca ihtara gerek olmayacağı sonucu çıkarılabilir²²³. TMK madde 2'de düzenlenen dürüstlük kuralı esas alınarak, somut olayın koşullarına göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir²²⁴.

TBK md. 175' i kıyasen uygularsak satıcının ihtara muhatap olmaktan kötü niyetli olarak kaçındığı durumlar satıcının temerrüde düşmesi için ihtara gerek olmayan hallere

²¹⁷ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 336.

²¹⁸ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 254; Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 98.

²¹⁹ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.867.

²²⁰ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 102.

²²¹ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 100.

²²² Kılıçoğlu, *Borçlar Genel Hukuku*, s.865.

²²³ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 284; Kılıçoğlu, *Borçlar Genel Hukuku*, s. 867.

²²⁴ Kızır, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 101.

örnek gösterilebilir²²⁵. Satıcının, iyiniyet kurallarına aykırı olarak ihtarın yapılmasını veya ihtarın kendisine ulaşmasını engellediği durumlarda, satıcı sanki ihtar yapılmış gibi mütemerrit sayılacaktır²²⁶.

Yine bir taşınır sözleşmesinin sona ermesi için fesih bildirimi yapılmışsa o sözleşme sebebiyle elde tutulan şeylerin iadesi gerekir. Bu durumda da ihtara gerek olmadan satıcı temerrüde düşecektir.²²⁷

Alıcının eda davası açması veya icra takibi başlatması durumunda ihtara gerek yoktur ve satıcı temerrüde düşer²²⁸.

3.3.6.5. Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde İhtara Gerek Olmayan Hallerden Birinin Olması

TTK md. 1530/II gereği eğer ticari işletmeler arasında gerçekleştirilen bir taşınır satış sözleşmesi söz konusu ise ve satıcının gecikmeden sorumlu olmayacağı haller hariç olmak üzere sözleşmede öngörülmüş ifa zamanında satıcı satılanın zilyetlik ve mülkiyetinin devrini sağlamazsa ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşecektir. Bu hüküm satıcının temerrüde düşmekte kusurlu olduğu karinesine dayanarak getirilmiştir. Ancak satıcı kusurlu olmadığını kanıtlayarak bu sonucun meydana gelmesini engelleyebilecektir²²⁹.

Yine TTK madde 1530/IV uyarınca, belirlenmiş süreler sona erdiğinde satıcı ihtar olmadan temerrüde düşer ve alıcı temerrüde bağlı haklarını talep etme hakkını kazanır.

3.4. Alıcının Edimi Kabule Hazır Olması

TBK madde 117’de açıkça belirtilmemiş olsa da, doktrinde, satıcının temerrüdü hükümleri uygulanması için alıcının edimi kabule hazır bulunması gerektiği kabul edilmektedir²³⁰. Alıcının, ifa teklifini kabul etmeye hazır durumda olması veya edimin yerine getirilmesi için gerekli hazırlıkları yapmış olması gerekmektedir. Eğer alıcı ifayı kabul etmekten kaçınır ya da gereken hazırlıkları yapmazsa, alıcının temerrüde düşmesi söz konusu olur. Alıcı mütemerrit olmuşsa satıcının temerrüdü gerçekleşmez²³¹. Borçlu

²²⁵ Ateş, *Aynen İfa*, s. 90; Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 293.

²²⁶ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 105.

²²⁷ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 294.

²²⁸ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s.26; Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 85.

²²⁹ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 285.

²³⁰ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 70-71.

²³¹ Necmettin Feyzioğlu, *Genel Hükümler*, 2. Bası, C. 2 (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1977) s.240.

temerrüdü ile alacaklı temerrüdü aynı anda bulunamaz dolayısıyla satıcı temerrüdü ve alıcı temerrüdü aynı anda bulunamaz²³².

TBK md. 106'da alacaklının temerrüdü hükümlerine yer verilmiştir. Bu hüküm sebebiyle, taşınır satışında edim uygun şekilde kendisine teklif edildiğinde, alıcı haklı bir neden olmaksızın edimi kabul etmeyi reddeder ya da satıcının zilyetliği devredebilmesi için kendi yapması gereken hazırlıkları gerçekleştirmezse temerrüde düşer.

3.5. Satıcının Edimi İfadan Kaçınma Hakkı Olmaması

Bir satış ilişkisinde satıcının temerrüde düşmesi için muacceliyet ve ihtar şartının yanında “satıcının ifa mecburiyetinde olması” gerekir. Sözleşmeden ya da kanundan doğan bir kaçınma hakkı varsa satıcının temerrüde düşmesi söz konusu olmayacaktır²³³. Örneğin borç muaccel olduktan sonra ancak satıcı temerrüde düşmeden önce taraflar kendi aralarında bir tecil(erteleme) anlaşması yaparlarsa öngörülen süre bitmeden satıcı temerrüde düşmeyecektir²³⁴. Bir tecil anlaşması varsa, somut olayda satıcı ileri sürmesi bile hâkim kendiliğinden bunu göz önünde tutacaktır²³⁵.

Taşınır satış sözleşmeleri gibi karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde, bir taraf kendi borcunu ifa etmeden veya ifaya hazır olduğunu açıkça bildirmeden karşı taraftan borcun ifasını talep ederse, TBK md. 97 uyarınca karşı taraf edimini ifa etmekten kaçınabilir.²³⁶ Bu kaçınma hakkına ödemezlik defî denir. Kaçınma hakkı varsa ve ödemezlik defî söz konusuysa ve satıcı bunu ileri sürer ise satıcının temerrüdü söz konusu olmaz²³⁷. Hâkim, re'sen dikkate alamaz ve taraflarca ileri sürülmesi gerekir²³⁸.

Ödemezlik defî, karşılıklılık ve aynı anda ifa kuralının sonucudur²³⁹. TBK md. 97 gereği, bir taşınır satış sözleşmesinde alıcının satılanın zilyetlik ve mülkiyetinin devrini talep edebilmesi için, sözleşmeye göre daha sonra ifa etme imkanı bulunmadığı sürece, bedeli ödemiş veya ödemeyi önermiş olması gerekecektir.

²³² Ateş, *Aynen İfa*, s. 95. Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.663-664.

²³³ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 106.

²³⁴ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 106-107; Yıldız, *Borçlunun Temerrüdü*, s.12.

²³⁵ Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 107.

²³⁶ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 62; Furrer, Müller-Chen, ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s.35; Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s.56; Kizir, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 107.

²³⁷ Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 74-75.

²³⁸ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 271-272; Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 77.

²³⁹ Yılmaz Tekin, *Alacaklının Temerrüdü*, s. 75.

TBK md. 98’ de ise tarafların menfaatlerini korumak adına onlara seçimlik haklar tanınmıştır. Buna göre taraflardan biri ifada güçsüzlüğe düşerse veya iflas ederse ya da hakkında yapılan takip işlemlerinden sonuç alınamazsa diğer taraf güvence talep edebilir. Ayrıca taraf, güvence verilene dek ifadan kaçınabilir ve hatta güvence verilmemesi halinde sözleşmeden dönebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜNÜN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Temerrüt borcu sona erdirmez²⁴⁰. Borcun talep ve ifa edilebilirliğini engellemez. En temel sonucu satıcının sorumluluğunu arttırmasıdır. Temerrüde düşen satıcı, alıcının ifanın gecikmesinden doğan zararını karşılamakla yükümlüdür²⁴¹. Belirlenen makul süre sona erdiğinde borç henüz ifa edilmemişse, alıcı Türk Borçlar Kanunu madde 123 uyarınca kendisine tanınan seçimlik haklardan birini kullanma hakkına sahip olacaktır.²⁴²

Temerrüde ilişkin hükümler emredici nitelikte olmadığı için tarafların karşılıklı olarak anlaşarak farklı hükümler öngörebilmesi mümkündür. Ancak temerrüt faizi için getirilen hükümler emredici nitelikte olduğu için bunun istisnasını oluşturur²⁴³.

Kanun koyucu, temerrüdün sonuçlarını genel, para borçlarına özel ve karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere özel olmak üzere üç kategoriye ayırmıştır. Genel sonuçlar; aynen ifa, gecikme nedeniyle tazminat ve beklenmedik durumdan sorumluluğu içerir. Para borçlarına özgü sonuçlar; temerrüt faizi ile aşkın zarardan sorumluluğu kapsar. Karşılıklı iki tarafa da borç yükleyen sözleşmelere özgü olarak ise müspet zarar talep edebilme ya da sözleşmeden dönme ve menfi zarar talep etme hakkı tanınmıştır.

Borçlu temerrüdünün sonuçlarını kusura bağlı olup olmamalarına göre sınıflandırmayı tercih edenler de vardır²⁴⁴. Buna göre temerrüdün kusura bağlı olmayan sonuçları: aynen ifa talep edebilme ve para borçlarında temerrüt faizi ve karşılıklı iki taraf için yükümlülük doğuran sözleşmelerde sözleşmeden dönmedir. Kusura bağlı temerrüdün sonuçları ise bunlara ek olarak; gecikme tazminatı, para borçlarında munzam zarar, beklenmedik halden sorumluluk, müspet zarar ile menfi zararı tazmini talebidir²⁴⁵.

²⁴⁰ İnal, *Dönme ve Fesih*, s. 342.

²⁴¹ Günay, *Özel Borç İlişkileri*, s.153.

²⁴² Gülgün Anık, “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, *TBB Dergisi*, sy 59 (2005): 214-36. s. 221.

²⁴³ Furrer, Müller-Chen ve Çetiner, *Genel Hükümler*, s. 662.

²⁴⁴ Eren, *Genel Hükümler*, s. 1223; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 281.

²⁴⁵ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 281.

Borçlunun temerrüdünün para borçlarına özgü neticelerinden olan temerrüt faizi ve aşkın zarar hükümlerinin satıcının temerrüdünde uygulanması mümkün olmadığından konuya değinilmeyecektir²⁴⁶.

Genel Sonuçları.	Para Borçlarına Özel Sonuçları.	Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelere Özgü Sonuçları.
Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı	Temerrüt Faizi Talep Edebilme	Müspet Zarar Talep Edebilme
Beklenmedik Halden Sorumluluk	Aşkın (Munzam) Zarar Sorumluluğu	Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Talep Edebilme

Tablo 1: Borçlu Temerrüdünün Sonuçları

Kusursuz Temerrüdün Sonuçları	Kusurlu Temerrüdün Sonuçları
Aynen İfa Yükümlülüğü	Aynen İfa Yükümlülüğü
	Gecikme Tazminatı
Para Borçlarında Temerrüt Faizi Yükümlülüğü	Para Borçlarında Temerrüt Faizi Yükümlülüğü
	Beklenmedik Halden Sorumluluk
	Para Borçlarında Aşkın Zarardan Sorumluluk
	Müspet Zarar Tazmini
	Menfi Zarar Tazmini

Tablo 2: Borçlu Temerrüdünün Sonuçlarının Kusura Bağlı Olarak Değişimi

²⁴⁶ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s.292; Eren, *Genel Hükümler*, s. 1134; Günay, *Özel Borç İlişkileri*, s. 119-120; Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.299; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.127.

1. TAŞINIR SATIŞINDA SATICININ TEMERRÜDÜ HALİNDE UYGULANACAK HÜKÜMLER

1.1. Adi Satışlarda Satıcının Temerrüdü Halinde Uygulanacak Hükümler

Taşınır satış sözleşmeleri, iki tarafa karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler olduğundan, bu sözleşmelere özgü sonuçlar da somut olaya uygulanabilir. Satıcının temerrüdünde alıcının aynen ifa dışındaki seçimlik hakların kullanımında bazı istisnai haller dışında satıcıya ek süre(mehil) verilmesi gerekmektedir²⁴⁷. Satıcının temerrüde düşmesi durumunda genel kurallara aykırı bir durum olacak ve hasar teslimi kadar satıcıya ait olacaktır²⁴⁸. Mütemerrit satıcının, borçlanılan edimi ifa etmesi ya da kesin olarak ifa etmeme durumuna girmesi ile temerrüt durumu sona erer²⁴⁹. Kesin ifa etmeme durumu, borçlanılan edimin temerrüt anında ifasının imkânsız hale gelmesi veya alıcının TBK madde 125/II uyarınca, ifadan vazgeçip müspet zararı talep etme ya da sözleşmeden dönerek menfi zararının tazminini istemesiyle doğar.

Taşınır satışına ilişkin adi bir sözleşme gerçekleştirilip satıcı borcunu zamanında ifa etmediği takdirde TBK Genel Hükümlerine gidilecek ve borçlunun temerrüdüne ilişkin kurallar mevcut olaya uygulanacaktır²⁵⁰. Buna göre adi taşınır satışlarında alıcı müspet zarar veya menfi zarar talep edebilme seçeneklerinden yararlanmak istiyorsa bunu satıcıya derhal bildirmelidir. Yoksa aynen ifa ve gecikme tazminatını seçeceği varsayılır.

1.2. Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü Halinde Uygulanacak Hükümler

Uygulanacak hükümler anlatılmadan önce TBK kapsamında “ticari satış” ile neyin kastedildiğine değinilmelidir. Bu konuda doktrinde birtakım teoriler öne sürülmüştür. Bir görüşe göre ticari satış, alıcının satılanı tekrar satma gayesiyle satın aldığı ve bunu satıcının bildiği veya bilmesi beklendiği satıştır.²⁵¹ Bu görüşe göre alıcının TTK kapsamında tacir olması önem taşımayan önemli olan kar elde etme amacı gütmesidir²⁵². Öğretideki diğer görüşe göre ticari satış olarak nitelendirilebilme için satın alınan şeyin tekrar satılma amacının olması yeterli görülmemiş aynı zamanda tarafın bunu

²⁴⁷ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.57.

²⁴⁸ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 212.

²⁴⁹ Kılıçoğlu, *Borçlar Genel Hukuku*, s. 861.

²⁵⁰ Günay, *Özel Borç İlişkileri*, s. 153.

²⁵¹ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.128-129; Yavuz, *Özel Hükümler*, s.59.

²⁵² Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 43-44.

kendi ticari faaliyeti kapsamında gerçekleştirmiş olması yani mesleği icabı bunu yapmasının aranması gerektiği öne sürülmüştür²⁵³. Üçüncü ve son görüşe göre ise bir taşınır satışının ticari olarak değerlendirilebilmesi için satıcının da alıcının da tacir sıfatını haiz olmasını ve her ikisinin de bu satışı ticari faaliyeti nedeniyle gerçekleştirmiş olması gerekir²⁵⁴. Kanaatimce, TBK md. 212 ve 213’ teki ticari satış kapsamının belirlenmesi için kanun koyucunun amacı yorumlanmalıdır. Birinci görüşe ağırlık verilmeli ve TBK hükümlerindeki ticari satış TTK hükümlerindeki ticari satıştan daha kapsamlı ele alınmalıdır. Gerçekten de ticari hayat belli bir seviyede çabukluk gerektirmektedir. Alıcısı olduğu satış ilişkisindeki satılanı tekrar satma gayesinde olan ama satıcının temerrüdü nedeniyle müşteriye veya fırsatı kaçıran tarafı aynen ifayı kabule zorlamak kanun koyucunun amacına ters düşecektir²⁵⁵.

Ticari nitelikte belirsiz süreli bir taşınır satışı söz konusu ise satıcının temerrüdü durumunda Türk Borçlar Kanunun Genel Hükümlerine gidilecek ve borçlunun temerrüdüne ilişkin kurallar mevcut olaya uygulanacaktır. Tezimizin ikinci bölümünde de anlatıldığı üzere belirli süreli ticari satışlarda temerrüt halinde TBK md. 212 ve 213 hükümleri uygulanacak belirsiz süreli ticari satışlarda ise TBK’ nın genel nitelikte hükümleri uygulanacaktır. Bir vade belirlenmemiş ticari taşınır satışlarında alıcının aynen ifa ve gecikme tazminatını tercih edeceği kabul edilir. Eğer müspet zarar veya sözleşmeden dönme ile menfi zarar tercih edilecekse bu satıcıya derhal bildirilmelidir.

Belirli vadeli ticari satışlar için Türk Borçlar Kanunun Özel Hükümler kısmında md. 212’ de satıcının temerrüdü için bir özel hüküm getirilmiştir. TBK. md. 212 hükmü TBK. ’nın “Taşınır Satışı” başlıklı kısmında yer almaktadır ve bu nedenle TBK anlamında ticari satış sözleşmesinin konusunu sadece taşınır mal oluşturacaktır. Taşınmaz satışında kıyasen bile olsa uygulanması mümkün değildir²⁵⁶. Kanun koyucu aynı zamanda TBK md. 212/II ile birlikte belirli süreli ticari satış için nisbi kesin vadeli ticari satış hükümlerinin uygulanacağına dair aksi ispatlanabilir bir karine öngörmüştür²⁵⁷. Ancak bu emredici bir hüküm değildir ve taraflar kendi aralarında kesin vadenin söz konusu olmadığını kararlaştırabilirler.

²⁵³ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.129.

²⁵⁴ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 44.

²⁵⁵ Gümüş *Özel Hükümler*, s. 44; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 129-130.

²⁵⁶ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 43.

²⁵⁷ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 45.

2. SATICININ TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

2.1.Beklenmedik Halden (Kazadan) Sorumluluk ve Koşulları

TBK md. 119 uyarınca, temerrüde düşen satıcı, beklenmedik bir durumdan kaynaklanan zararları tazmin etmekle yükümlü tutulmuştur. Beklenmeyen hal, hayatın olağan akışında karşılaşılması mümkün olan tesadüflerin ötesine geçen ve alınabilecek tüm önlemler uygulanmış olsa bile satıcının engelleyemediği durumları ifade eder²⁵⁸. Haksız fiil sorumluluğundaki “mücbir sebep” kavramından farklı olup mücbir sebep kavramının karşılamadığı olaylar beklenmedik hale girebilir²⁵⁹. Temerrüt sırasında taşının telef olması, hasara uğraması, iktisadi değerinin azalması gibi durumlar beklenmedik hale dahil edilebilir²⁶⁰.

Satıcının sorumluluğu normal hallerde kusura dayansa da temerrüde düşmesi durumunda sorumluluk alanı genişlemektedir²⁶¹. Temerrüt halindeyken oluşacak hasara kusuru olmasa dahi temerrüde düşen satıcı katlanacaktır²⁶². Beklenmedik hal ile satıcının temerrüdü arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır²⁶³.

Beklenmedik halde sorumluluktan kurtulma imkanına TBK md. 119/II’de verilmiştir: Satıcı temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ya da zilyetliğin ve mülkiyetin devrinin zamanında yapılması halinde de beklenmedik o halin satılana zarar vereceğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir. Madde ile satıcıya kurtuluş kanıtı getirebilmesi için iki hal verilmiştir:

Bunlardan ilki; borcun ifa edilmemesinde satıcının kusurunun olmadığı, bir mücbir sebep yüzünden meydana geldiği veya satıcının gereken özenin göstermesine rağmen sonucun gerçekleştiğini ispatlayabildiği durumlardır. İkinci durum ise borcun vadesinde ifa edilmiş olması durumunda dahi beklenmeyen halin gerçekleşeceğinin ispatlanabildiği hallerdir. Bu durumu ispatlayabilen satıcı, sorumluluktan kurtulabilir.²⁶⁴

²⁵⁸ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 339.

²⁵⁹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.298.

²⁶⁰ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 289.

²⁶¹ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 88.

²⁶² Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 339; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 283

²⁶³ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 72.

²⁶⁴ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 290; Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.299.

2.2. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı İstemi

TBK md. 125'e göre, alıcı, temerrüde düşen satıcıdan her koşulda borcun aynen ifasını talep etme ve ifada yaşanan gecikme nedeniyle oluşan zararın tazminini talep etme hakkına sahiptir. Aynen ifa talebi, her zaman mümkündür ve bunun için ek süre tanınması gerekmez²⁶⁵. Ancak, aynen ifadan vazgeçme hakkı, yalnızca belirli koşullar altında ve karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler için geçerlidir²⁶⁶.

2.2.1. Aynen İfa

Aynen ifa, satıcının sözleşmede devretmeyi vaat ettiği satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcının talep etmesidir. Aynen ifa talebi, kanuna uygun şekilde kurulmuş sözleşmenin sözleşme tarafların taahhüt ettikleri şartlara uygun olarak yerine getirileceği anlamına gelen ahde vefa ilkesine dayanmaktadır²⁶⁷. İki tarafa karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler dışındaki anlaşmalarda, aynen ifadan vazgeçerek müspet ya da menfi zarar talep etme imkânı yoktur. Aynen ifa talebi, borçlunun temerrüdünün genel bir sonucudur.

Satıcı, mülkiyeti haksız şekilde alıcıya devretmekten kaçınırsa alıcı, temerrüt gerçekleşmesine rağmen, satıcıdan aynen ifada bulunmasını isteyebilir. Bunun için öncelikle aynen ifanın mümkün olması gerekir²⁶⁸. Satıcı, aynen ifa talebini yerine getirmese, alıcının satılanın zilyetliğinin ve mülkiyetinin devrini sağlaması için mahkeme kararı alması gerekmektedir. Bunun için bir ifa (eda) davası açılacaktır. Ardından, 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu hükümlerince icra memuru tarafından satıcıdan zorla alınarak satıcıya mülkiyet teslim edilecektir²⁶⁹.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi adi taşınır satışlarında ve belirsiz süreli ticari satışlarda alıcının aksi belirtmesi yoksa aynen ifayı talep edeceği karine olarak getirilmiştir. Borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerden TBK md. 125/II' de hemen bildirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Hükümdeki "hemen" ifadesi ile kastedilen iyiniyet kurallarına ve durumun gereklerine göre olabildiğince en kısa süredir²⁷⁰.

²⁶⁵ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 286.

²⁶⁶ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 66.

²⁶⁷ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 81.

²⁶⁸ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s.94.

²⁶⁹ Cansel - Özel, *Genel Hükümler*, s. 288.

²⁷⁰ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 95.

Belirli süreli ticari satışlarda, nisbi kesin süreli satışlarda ise derhal satıcıya aynen ifanın talep edildiği bildirilmelidir²⁷¹. Aksi halde karine kesin hale gelir ve artık aynen ifa talebinin yapılması mümkün olmaz²⁷². Bu bildirme herhangi bir şekle bağlı değildir. Tek taraflı, açık, kesin ve satıcının hakimiyet alanına ulaşması gerekli irade beyanı niteliği taşır²⁷³. Yenilik doğuran hak niteliğindedir ve karşı tarafa varmasıyla hüküm doğurur²⁷⁴. Şarta bağlı yapılamaz ve satıcının hakimiyet alanına ulaşmasıyla birlikte artık geri alınamaz²⁷⁵. Öğretide bu bildirimin külfet niteliğinde olduğu görüşü hakimdir²⁷⁶. Buna göre bildirimin yapılması zorunlu değildir. Ancak bildirimin yapılmaması halinde alıcı diğer seçimlik haklarını kullanamayacaktır.

2.2.2. Gecikme Tazminatı

TBK md. 118 gereği satıcının temerrüdü halinde satıcı temerrüde düşmekte bir kusurunun bulunmadığını ispatlayamadığı sürece ifada gecikme nedeniyle alıcının doğan zararını tazminle yükümlü olacaktır. Gecikme tazminatının kapsamı, satıcının satılanın zilyetliği ve mülkiyetini devretmedeki gecikmesi sonucu alıcının maruz kaldığı zararları içerir²⁷⁷. Zararı kişinin kendi isteği dışında meydana gelen malvarlığının pasifinde artma veya aktifinde azalma olarak tanımlamak mümkündür²⁷⁸. Zararın tespiti için müspet zarar kısmında daha detaylı anlatılacak olan fark teorisi kullanılır.

2.2.2.1. Gecikme Zararı Kapsamı

Gecikme zararı yoksun kalınan kar ve fiili zarardan oluşur²⁷⁹. Fiili zararı; ihtar masrafları, dava takip giderleri, geciken ifa nedeniyle üçüncü kişilere ödemek zorunda kalınan bedeller vs. oluştururken yoksun kalınan karı ise satın alınan alıcının tekrar satma veya kiralama gibi yollarla elde edeceği kazançtan doğan kaybı oluşturacaktır²⁸⁰. Gecikme zararı, hukuki anlamda olumlu bir zarar niteliği taşır. Bu zarar; ihtar ve takip masrafları, edimin ifası için yapılan harcamalar, edimin değerindeki azalmalar ve edimin

²⁷¹ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.61.

²⁷² Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 132.

²⁷³ Eren, *Özel Hükümler*, s.74.

²⁷⁴ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 132.

²⁷⁵ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 94-95.

²⁷⁶ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 46.

²⁷⁷ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 283.

²⁷⁸ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 84. Zarar kavramı için bkz. Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 272.

²⁷⁹ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 67.

²⁸⁰ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 338; Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 85.

zamanında yerine getirilmesi halinde elde edilecek kazançtan mahrum kalma gibi unsurlar gecikme tazminatının kapsamını oluşturur²⁸¹.

İhtar yapılması gereken durumlarda ihtarla, ihtara gerek olmayan hallerde ise muacceliyet anı ile aynen ifanın gerçekleştiği an arası esas alınarak bu hesaplama yapılmaktadır. Gecikme tazminatı ancak aynen ifa ile birlikte talep edilebilir²⁸². TBK md. 118 gereği temerrüde düşen satıcı, kusursuzluğunu ispat edemediği sürece alıcının zararını karşılamak zorundadır.

2.2.2.2. Gecikme Tazminatı İsteyebilme Koşulları

Tazminat istemi için;

Alıcının, satıcının temerrüdü nedeniyle bir zararı doğmalıdır. Zararın kapsamı ve hesaplanması hususunda TBK md. 114/II' ye başvurulacaktır²⁸³. Bu hükme göre; Sözleşmeye aykırılık halinde haksız fiile ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Zararın meydana geldiğini ve miktarını kanıtlama sorumluluğu alıcıya aittir²⁸⁴. Alıcı ispat için hukuki her tür delile başvurabilir²⁸⁵.

Zarar ile satıcının temerrüdü arasında illiyet bağı yani nedensellik bağı kurulabilmelidir²⁸⁶. Yani satıcının temerrüdü ile alıcının uğradığı zarar arasında sebep-sonuç bağı olmalıdır²⁸⁷. Uygun illiyet bağını ispat yükü TMK md. 6 gereği alıcıdadır²⁸⁸. Satıcı, sorumluluktan kurtulmak için illiyet bağını kesen nedenleri ispat edebilir. Somut olayda mücbir bir neden, üçüncü bir kişinin ağır kusuru ya da alıcının ağır kusuru bulunuyorsa, satıcı zarardan sorumlu tutulmaz²⁸⁹.

Satıcının temerrüde düşmesinde kusuru olmalıdır. Haksız fiil sorumluluğunda uygulanacak hükümler kıyasen burada da uygulanacaktır²⁹⁰. TBK md. 51 gereği hakim, tazmin kapsamını ve tazminatın ödeme biçimini durumun gereği ve satıcının kusurunu dikkate alarak belirleyecektir. Yani kusurun derecesi temerrüde düşüp düşmeme

²⁸¹ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 38; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 68.

²⁸² Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 338.

²⁸³ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 811.

²⁸⁴ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 283.

²⁸⁵ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 85.

²⁸⁶ İlliyet bağı için bkz. Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.397-398.

²⁸⁷ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 812.

²⁸⁸ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 70.

²⁸⁹ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 813-814.

²⁹⁰ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 815.

konusunda bir önem arz etmemektedir ancak hükmedilecek tazminatı miktarı belirlenirken dikkate alınacaktır. Temerrüt halinde temerrüde düşmesi nedeniyle satıcı karine olarak kusurlu kabul edilir²⁹¹. Aksi ispat edilebilir bir karinedir²⁹². Özetle, tazminat istemi için alıcı zararı olduğunu ispatlamalı, satıcı da kusurlu olmadığını ispatlayamamış olmalıdır. Gecikme tazminatı için zamanaşımı süresi borcun muaccel olması ile başlar ve genel zamanaşımı süresi olan 10 yıldır²⁹³.

2.3. Müspet Zarar Tazmini

Alıcıya, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüt durumunda daha kapsamlı seçimlik haklar tanınmıştır. Müspet (olumlu) zarar, borç zamanında ifa edilmiş olsaydı alıcının karşılaşmayacağı masrafları ifade eder. Alıcının mevcut malvarlığı durumu ile borcun olması gerektiği gibi ve zamanında ifa edilmiş olacağı durum arasındaki fark, müspet zararı ortaya çıkarır.²⁹⁴ Temerrüt nedeniyle ödemek zorunda kalacağı üçüncü kişiye ödemek zorunda olduğu tazminat, cezai şartlar, bu süreçte yoksun kalınan kar, temerrüt nedeniyle taşınırın değerinde meydana gelen zararlar gibi fiili zarar kalemleri ve yoksun kalınan kar alıcının müspet zararını oluşturur²⁹⁵.

Aynen ifanın artık alıcı için yararı kalmadıysa veya satıcı edimini aynen ifa etmekten imtina ediyorsa ifadan vazgeçilerek müspet zararın tazmini istenebilir. Alıcı, müspet zararın tazminini talep ettiğinde, sözleşme korunur ve satıcı ile alıcı arasındaki sözleşme ilişkisi devam eder, ancak sözleşmenin içeriği değişir. Bu durumda, sözleşmedeki satıcının asli yükümlülüğünün yerini nitelik itibarıyla tali bir edim yükümlülüğü olan tazminat ödeme yükümlülüğü alır²⁹⁶.

Müspet zararın talep edilmesi değiştirici yenilik doğuran hak niteliğindedir²⁹⁷. Satıcının satış konusu taşınırın mülkiyeti karşı tarafa geçirme borcu sona erer ve onun yerine tazminat yükümlülüğü ödeme yükümlülüğü doğar. Müspet zarar düzenlemesi

²⁹¹ Eren, *Özel Hükümler*, s. 75.

²⁹² Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 87.

²⁹³ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 71.

²⁹⁴ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 344.

²⁹⁵ Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s. 74-75; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 100.

²⁹⁶ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 98.

²⁹⁷ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 343; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 288.

emredici kural değildir; düzenleyici bir hüküm olarak getirilmiştir. Dolayısıyla tarafların aksini kararlaştırılabilmeleri mümkündür²⁹⁸.

Müspet zararlar ilgili uyuşmazlıklarda, TBK madde 146'da belirtilen on yıllık genel zamanaşımı süresi geçerli olacaktır²⁹⁹.

2.3.1. Müspet Zarar Talebi İçin Koşullar

2.3.1.1. Satıcının Kusurlu Olması

Müspet zararının istemi için satıcı kusurlu olmalıdır. TBK md. 112'de düzenlenen kusur karinesi burada da uygulanacaktır. Bu hüküm neticesinde satıcı kendisinin kusurlu olmadığını ispatla yükümlüdür. Bunu ispatlayamazsa alıcının temerrüt nedeniyle doğan zararını karşılamakla yükümlüdür. Tazminat borcu doğabilmesi için satıcının kusurlu olması gerekir³⁰⁰. Kusur karinesi gereği temerrüde düşen satıcı kusurlu kabul edilmiştir ancak aksini ispatlayabilirse müspet zararı tazmin etmekten kurtulacaktır³⁰¹.

2.3.1.2. Satıcıya Ek Süre Verilmesi

818 Sayılı eBK' da "mehil" terimi tercih edilirken 6098 Sayılı TBK' da "süre" terimi kullanımı tercih edilmiştir.

a) Kural

Adi satışlarda ve belirsiz süreli ticari satışlarda TBK md. 125'te yer verilen bu seçimlik hakları kullanabilmek için alıcı, satıcıya ek süre (mehil/önel) vermelidir. Müspet zarar ve menfi zarar talep edilebilmesi için satıcıya ek bir süre verilmesi gerekir. Kanun koyucu sözleşmenin ayakta kalabilmesi için satıcıya son bir şans vermektedir³⁰².

Süre verilmesi ihtarla aynı hukuki nitelikte olup hukuki işlem benzeri sayılmaktadır³⁰³. Mehil vermenin herhangi bir geçerlilik şartı bulunmamakta olup istenilen şekilde yapılması mümkündür.

²⁹⁸ Eren, *Genel Hükümler*, s.1147.

²⁹⁹ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 105.

³⁰⁰ Eren, *Genel Hükümler*, s.1147.

³⁰¹ Eren, *Özel Hükümler*, s.75.

³⁰² Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 141.

³⁰³ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 134-140; Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 109.

Ek sürenin yapılabileceği an hususunda doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bir görüş, ek süre verilebilmesi için öncelikle satıcının temerrüde düşmesi gerektiğini savunurken³⁰⁴ diğer bir görüş ise ihtar ile birlikte ek sürenin de verilebileceğini savunur³⁰⁵.

Süre verilmesi hem alıcı hem de yetkili temsilcisi tarafından yapılabilir³⁰⁶. Ek süre tayin edecek kişinin tam ehliyetli olması aranmaz, sınırlı ehliyetliler de ek süre tayin etme yetkisine sahiptir³⁰⁷. Sınırlı ehliyetsizler bakımından ise doktrinde ikili bir ayrım yapılmaktadır. Eğer makul veya bundan daha az bir süre verilecekse sınırlı ehliyetsiz bir sorumluluk altına girmeyeceği aksine seçimlik hakları artacağı için ek süre tayin etmeyi bizzat yapabilir³⁰⁸. Ancak makul süreden daha uzun bir süre verilecekse bunu kanuni temsilcisi aracılığıyla gerçekleştirmelidir.

Verilen süre bizzat satıcıya veya yetkili temsilcisine bildirilebilir³⁰⁹. Bildirim yapılan satıcının, tam ehliyetli ya da en azından sınırlı ehliyetli olması gerekmektedir³¹⁰. Aksi takdirde işlem geçersiz olacaktır. Süre verilmesi borcun ertelenmesi anlamına gelmeyip satıcının temerrüdü durumu devam edecektir³¹¹.

Ek süre; edimin niteliği, alıcı ve satıcının menfaatleri, dürüstlük kuralı uyarınca takdir edilmelidir³¹². Alıcı, ek süreyi kendisi belirleyebileceği gibi, TBK madde 123 uyarınca hâkimden de talep edebilir³¹³. Yine taraflar, aralarındaki sözleşmede ek süre uzunluğunu belirleyebilir veya bu süreden feragat de edebilir.³¹⁴ Satıcı, verilen mehili çok kısa bulursa itiraz edebilir³¹⁵. Mahkemece tayin edilen sürenin alıcının rızasıyla uzatılıp

³⁰⁴ Derya Ateş, “Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, sy 52 (03 Ekim 2022): s. 402, <https://doi.org/10.54049/taad.1183667>; Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 48; Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 52; Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 935.

³⁰⁵ Ateş, “İhtar ve Ek Süre”, s. 402; Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 48; Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 52; Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 935; Yıldırım, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 286.

³⁰⁶ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 151.

³⁰⁷ Ateş, “İhtar ve Ek Süre Kavramları”, s. 402; Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 152.

³⁰⁸ Ateş, “İhtar ve Ek Süre Kavramları”, s. 395; Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 152.

³⁰⁹ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 152.

³¹⁰ Ateş, “İhtar ve Ek Süre Kavramları”, s. 395; Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 154.

³¹¹ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 342.

³¹² Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 111; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 286.

³¹³ Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 286.

³¹⁴ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 156; Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 49.

³¹⁵ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 341.

uzatılmayacağı hususu ise doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş bunun artık mümkün olamayacağını öne sürmektedir³¹⁶.

Ek sürenin hüküm ve sonuçlarını doğurmaya ne zaman başlayacağı ek süre verilirken alıcı tarafından bildirilebilir. Eğer böyle bir bildirim yoksa ek sürenin başlayabilmesi için en azından satıcının hakimiyet alanına varması gerekmektedir³¹⁷. Bu tanınan süre içinde satıcının mütemerrit konumu devam eder.

Mehil sonunda borcunu ifa etmemiş olan satıcının devir borcu doğuran sözleşmeyi ihlal ederek temerrüde düşmesi halinde, alıcı aynen ifa ve tescile zorlama davası açmak yerine; aynen ifayı istemekten vazgeçtiğini derhal bildirerek müspet zararının tazminini isteyebilir ve satıcıdan borcun ifa edilmemesinden dolayı uğradığı zararların tazminini talep edebilir³¹⁸.

b) Süre Verilmesine Gerek Olmayan Haller

Süre verilmesinin istisnası ise yine TBK md. 124'te verilmiştir. Aşağıdaki haller geçerli olduğunda ek bir süre verilmeden seçimlik haklar doğrudan kullanılabilir:

Satıcının tutumundan ya da iççinde bulunduğu durum koşullarından bir süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşıyorsa satıcıya süre verilmesine gerek yoktur. Örneğin, borçlunun ödemelerini durdurması, aleyhine yapılan icra takiplerinin sonuçsuz kalması ya da borcun ifası için bugüne kadar herhangi bir hazırlık işleminde bulunmamış olması gibi durumlarda, ek süre verilmesi gereksiz kabul edilir.³¹⁹

Satıcının temerrüdü nedeniyle borcun ifası alıcı için yararsız kalmışsa ek süre verilmesine gerek olmayacaktır. Yani taşınırın zilyetliğinin ve mülkiyetinin devrinin yapılmasında alıcının yararı kalmışsa alıcının süre vermesine gerek olmayacaktır. Bu durum doktrinde karşılıklı edim yükümlülüklerinin değişimine ilişkin menfaatin önemli ölçüde azalması veya ortadan kalkması olarak anlatılmaktadır.³²⁰ Örnek olarak mevsimlik eşyanın mevsiminde teslim edilmemesi durumu veya belirli tarihteki bir etkinlik için

³¹⁶ Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 52.

³¹⁷ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 45; Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 47; Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 935. Ateş ise her ne kadar sürenin hakimiyet alanına ulaşmasıyla hüküm ve sonuçlarını doğuracağını kabul etse de işlevi gereği ek sürenin öğrenilmesi de gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Ateş, “İhtar ve Ek Süre Kavramları”, s. 402.

³¹⁸ Anık, *Sözleşmeden Dönme*, s.222.

³¹⁹ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 112.

³²⁰ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 272; Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 51; Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 938-939.

sipariş edilmiş kıyafetinde zamanında teslim edilmemesi durumu verilebilir. Bu hükmün uygulanabilmesi için, yararsız kalma durumu ile satıcının temerrüdü arasında uygun bir nedensellik bağının bulunması gereklidir.³²¹.

Son olarak satıcının borcunu belirli süre içinde ya da belirli bir zamanda yerine getirmemesi sonucunda alıcının ifayı kabul etmeyeceği anlaşılıyorsa süre verilmesine gerek yoktur. 6098 sayılı TBK ile hükme “...ifanın artık kabul edilmeyeceği” ibaresi eklenmiştir. Bu fıkra kastedilen şey taraflar arasında kesin bir vadenin belirlenmiş olmasıdır. Kesin vadeli işlem söz konusu olduğu durumlarda hem ihtara gerek yoktur hem de alıcının TBK md. 123’te sayılan seçimlik haklarını kullanabilmesi için mehil vermesine gerek yoktur³²².

2.4.2. Müspet Zarar Hesaplanma Yöntemleri

Olumlu zararın hesaplanacağı ve belirleneceği tarih, alacaklının aynen ifadan vazgeçme iradesini açıkladığı tarihtir. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, borcun yerine getirilmemesi nedeniyle oluşan temerrütten kaynaklanan tüm zararlar, alacaklının bu beyanına kadar olumlu zarar kapsamında borçludan talep edilebilir.

Satıcının temerrüdünden sonra ve alıcının ifadan vazgeçtiğini bildirmesinden önce, satılanın değerinde önemli bir değişiklik meydana gelirse, bu değişiklikler genellikle müspet zararın hesaplanmasına dâhil edilmez³²³. Ancak, alıcının malı satma imkânına sahip olup değer artışından yararlanabileceğini kanıtladığı durumlarda, bu artışın da olumlu zarar kapsamında alıcıya verilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır³²⁴. Aynı şekilde, alıcının ifadan vazgeçme beyanından sonra gerçekleşen edim değerindeki değişiklikler de olumlu zarar hesabına genellikle dahil edilmez.

Müspet zararın hesaplanmasında karşılaşılan temel problem, taşınır satış sözleşmesi ayakta tutulduğu ve yalnızca muhtevası değiştiği için, alıcının müspet zarar tazminini talep ettikten sonra kendi borcunu yerine getirmek zorunda olup olmadığıdır³²⁵. Aksi takdirde, alıcının, kendi ödemesi gereken bedeli müspet zarardan düşerek yalnızca kalan kısmı mı talep edeceği sorunu gündeme gelmektedir.

³²¹ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 276; Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s. 51; Önen, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 64; Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 939.

³²² Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 301.

³²³ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 105.

³²⁴ Tunçomağ, *Genel Hükümler*, s. 949-950.

³²⁵ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.57.

Bu konuda öğretide iki teori mevcuttur:

2.4.2.1. Mübadele Teorisi

Klasik teori olan mübadele (değiş tokuş) teorisinde, temerrüde düşen satıcı, kendi edimini yerine getirmek yerine tazminat ödemekle yükümlü olurken, alıcı borçlandığı edimi aynen ifa etmek zorundadır³²⁶. Bu teoriye göre, alıcının aynen ifadan vazgeçtiği ve müspet zararının tazmini talep ettiği durumlarda yalnızca satıcının asli edim yükümlülüğü değişir; bunun dışında sözleşmenin içeriği aynen korunur. Satıcının asli edimi olan malın yerini tali edim yükümlülüğü alsa da, alıcının edimi ile karşılıklı bağımlılık ilişkisi devam eder. Yani ifadan vazgeçip olumlu zararı talep eden alıcı, kendi edimini yerine getirmelidir ve para borcu söz konusu olduğundan mutlaka takas beyanında bulunmalıdır³²⁷.

2.4.2.2. Fark Teorisi

Fark teorisine göre, alıcı, temerrüde düşen satıcıya karşı borçlandığı bedeli aynen ifa etmek zorunda değildir. Alıcı, satıcıdan talep ettiği müspet zarar tazminatı alacağından, kendi borçlandığı edimin değerini mahsup eder ve bu mahsup işleminin ardından kalan miktarı talep etme hakkına sahip olacaktır. Böylece, alıcı kendi yükümlülüğünü ifa ederek yalnızca uğradığı zarar ve satıcının temerrüdünden kaynaklanan tazminatı talep etmiş olur³²⁸. Bu teoride, borçlanılan edimin yerine ifa değil, edimin değeri tespit edilerek tazminat alacağı ile karşılaştırılır. Böylece, sözleşme ilişkisi tasfiye ilişkisine dönüşür ve tarafların sona eren edim yükümlülüklerinin karşılıklı bağımlılığı ortadan kalkar.

Kanun koyucu, TBK' nın 188'inci ve 213' üncü maddelerinde, ticari satışlarda satıcı veya alıcının temerrüde düşmesi halinde müspet zararın hesaplaması için fark teorisini kabul etmiştir³²⁹. Ancak, öğretide alıcının fark teorisi ile mübadele teorisi arasında seçim yapma hakkına sahip olabileceğine dair görüşler de mevcuttur³³⁰.

³²⁶ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 77; Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 121; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 141.

³²⁷ Fark ve mübadele teorileri için bkz. Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s.76; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 102-103. Yavuz, *Özel Hükümler*, s.57.

³²⁸ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 77; Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 103.

³²⁹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.304.

³³⁰ Havutçu, *Temerrüt ve Müsbet Zarar Tazmini*, s. 93.

Öğretide fark teorisinin diğer satışlarda da kullanılmasının mümkün olup olmadığına dair de görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Kimi yazarlar sadece ticari satışlarda fark teorisini benimserken kimisi de genel olarak hakkaniyetin gerektiği hallerde diğer satış türlerinde de hatta karşılıklı borç yükleyen diğer sözleşmelerde de kuramın uygulanabileceği görüşündedir.³³¹ İkinci görüşe göre; eBK md. 188/II’ de bulunan temerrüt düzenlemesinde “satıcının ticari muamelesi” kısmının 6098 Sayılı Yeni TBK’ da yer almaması, kanun koyucunun hesaplama yönteminin adi satışlarda da uygulanmasını kabul etmesi olarak anlaşılmalıdır³³². Bunun sonucu olarak, somut ve soyut yöntem; sadece satıcının temerrüdü durumunda değil, örneğin TBK md. 112’ deki gibi müspet zararın hesaplanması gereken diğer durumlarda da kullanılabilecektir³³³.

İfadan vazgeçip müspet zarar tazmininin sağlanmasını isteyen alıcı, artık kendi edimini ifa etmek zorunda olmadan, kendi ediminin değeri ile uğradığı olumlu zarar arasındaki farkı tazminat olarak isteme hakkına sahiptir. Bu durumda, alıcı, yalnızca temerrüt nedeniyle uğradığı gerçek zararın karşılanmasını talep eder³³⁴.

Fark teorisine göre iki hesaplama yöntemi vardır:

a) Somut Yöntem:

Somit yöntemin uygulanabilmesi için alıcının ikame satış sözleşmesi yapması ve henüz satış bedelini ödememiş olması gerekir³³⁵. Bu yönteme göre, satıcı borcunu ifa etmediğinde, alıcı dürüstlük kuralına uygun bir şekilde satılanın yerine başka bir mal satın alırken ödediği bedel ile orijinal satış bedeli arasındaki farkı esas alarak zararının tazmin edilmesini talep edebilir. Bu yaklaşım, alıcının uğradığı gerçek mali kaybın giderilmesine odaklanır. (TBK 213/II)

Müspet zararı istemek için ikame satış sözleşmesinin kurulmuş olması yeterli olup henüz ifa edilmemiş olması önemli değildir. Somut yöntem hem ticari taşınır satışı için hem de ticari nitelikte olmayan taşınır satışı için kullanılabilir³³⁶.

³³¹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 305; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 142.

³³² Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 48.

³³³ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 48.

³³⁴ Zevkliler, *Özel Borç İlişkileri*, s.155.

³³⁵ Eren, *Özel Hükümler*, s. 77.

³³⁶ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.147.

Alıcının dürüstlük kuralına göre mümkün olabildiğince aynı yerde, benzer çeşit ve nitelikte ve en uygun fiyat üzerinden ikame alımı gerçekleştirmesi gerekir³³⁷. Yani sadece kendi menfaatini değil satıcının menfaatini de gözetmelidir ve zararın artmasını önlemelidir³³⁸. Eğer alıcı bunu yapmazsa artık mütefarık (ortak) kusur söz konusu olacak ve tazminattan indirim gündeme gelecektir³³⁹.

Hâkim ikame sözleşmede belirlenen bedelin fazla olduğu kanaatine varırsa makul seviyeye indirme yetkisine sahiptir³⁴⁰. Ancak somut olaya göre gecikmesinde sakınca bulunan belirli durumlarda doğabilecek ağır sonuçtan kaçınma adına farklı yerden veya nitelikten ikame alımının yapılmış olması durumunda dürüstlük kuralına aykırılık doğmayabilir³⁴¹.

İkame alımının yapıldığını ispat edecek olan alıcı, ikame alımının muvazaalı veya farklı nedenle geçersiz olduğu iddiası mevcutsa bunu ispat edecek olan satıcıdır. Yine satıcının alıcının yaptığı ikame alımının objektif iyiniyet kurallarına aykırı olduğuna dair bir iddiası varsa bunu ispatla yükümlüdür³⁴².

Uluslararası nitelikte satışlarda satıcının temerrüdü halinde CISG md. 74'e göre müspet zarar tazmini isteyebileceği, sözleşmeden dönme durumunda ise somut metoda göre CISG md. 75 uyarınca zararını talep edebileceği kabul edilmiştir³⁴³.

³³⁷ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 146.

³³⁸ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 48.

³³⁹ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.61.

³⁴⁰ Eren, *Özel Hükümler*, s. 78.

³⁴¹ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 147.

³⁴² Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 62.

³⁴³ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 111.

b) Soyut Yöntem:

TBK md. 213/III hükmü gereği “*Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise alıcı, onun yerine bir başkasını satın alma zorunda olmaksızın, satış bedeli ile belirlenmiş ifa günündeki piyasa fiyatı arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.*” Piyasa ya da diğer adıyla cari fiyatı, belirli nitelikteki bir malın belirli zamanda belirli ticari çevredeki fiyatıdır. Borsa fiyatı ise bunun bir alt türüdür³⁴⁴. Zarar, satış sözleşmesinde kararlaştırılan bedel ile borsa/piyasadaki fiyatı arasındaki farktır.

Eğer satılan mal borsa/piyasada bedeli sözleşmede kararlaştırılan bedelden az ise alıcının bir zararı yoktur. Satıcının alıcının bir zararı olmadığı itirazını ileri sürmesi halinde alıcı satıcıdan bir tazminat isteyemeyecektir. Alıcının zararı isteyebilmesi için ikame bir satış yapması gerekli değildir. Bu nedenle satıcı, alıcının ikame satış yapması halinde zararının daha az olacağı definde bulunmayacaktır³⁴⁵. Satıcı, alıcının ortalama bir araştırma yapması sonucu daha iyi bir fiyattan aynı malı alabileceğini ispat ederse zarar buna göre hesaplanacaktır³⁴⁶.

Soyut yönteme göre müspet zararın hesaplanabilmesi için malın borsada kayıtlı ya da pazarda satılan (borsa ve piyasa fiyatı bulunan) bir mal olması gerekir³⁴⁷. Satılan malın objektif olarak tespit edilmiş satış bedeli bulunması yeterlidir ancak her satılan için bu tür bir borsa ya da pazar fiyatı bulunmayabilir. Örneğin gayri misli nitelikteki şeylerin piyasa fiyatı yoktur. Bu tür durumlarda hükmü geniş yorumlayarak objektif belirleme ile tespit edilebilecek mutlak bir fiyatının olup olmamasına bakılacaktır³⁴⁸.

Hesaplama yapılırken o malın ifa yeri ve ifa günündeki fiyatı esas alınacaktır³⁴⁹. İfa günü ile kastedilen, belirli ile belirsiz vadeli adi satışlar ve belirli vadeli olmayan taşınır satışlarında sürenin bittiği gün veya süre verilmesini gerektirmeyen bir hal varsa temerrüde düşüldüğü ve bunun üzerine müspet zarar talebinin yapıldığı gündür. Belirli

³⁴⁴ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 49.

³⁴⁵ Eren, *Özel Hükümler*, s. 78.

³⁴⁶ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 149.

³⁴⁷ Yavuz, *Özel Hükümler*, s.63.

³⁴⁸ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 149.

³⁴⁹ Gümüş, *Özel Hükümler*, s.49.

vadeli ticari taşınır satışlarında ise vadenin dolmasıyla aynen ifadan vazgeçilmiş sayıldığı gün kastedilir³⁵⁰.

Hem somut hem soyut yöntem TBK md. 213' te yer almakta ve fark teorisine dayanmaktadır. Bu yöntemler, zararın hesaplanmasına kolaylık sağlaması amacıyla getirilmiştir³⁵¹. Satılanın sadece bir kısmı farklı yerden ikame alım şeklinde tekrar alınmışsa bu kısım için somut yöntem kalan kısım için soyut yöntem kullanılarak zararın hesaplanması mümkündür³⁵².

Alıcı ikame alımı yapmaya fırsat bulamadan iş fırsatlarını kaçırmış veya farklı bir zararı doğmuşsa ve satılanın bir piyasa ya da borsa fiyatı da yoksa genel hükümlere göre hesaplanma yapılmasını da talep edebilir³⁵³. Bu durumda TBK md. 114/II'nin yollaması ile TBK md. 50' ye gidilecektir. Bu hükme göre, zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim hayatın olağan akışı ve zarar gören alıcının durumunu göz önüne alarak zararın miktarını hakkaniyete göre belirler.

2.5. Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Tazmini

TBK md. 125/II hükmü gereği alıcı, borcun ifasından vazgeçtiğini hemen bildirip sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Eski BK. Md. 106/f.II' de "akdi fesh edebilir" ifadesi kullanılmıştı. Yeni TBK ile "dönme" terimi tercih edilmiştir³⁵⁴.

Kanun koyucu bu düzenleme ile alıcıyı koruyarak sözleşme ilişkisinden kurtulma imkânı tanımıştır. Bu hüküm neticesinde belirli ve belirsiz süreli adi satışlarda ve belirsiz süreli ticari satışlarda gerekli koşullar sağlanmışsa alıcının sözleşmeden dönebileceğine dair bir kuşku yoktur. Ancak belirli süreli satışlarda ise kanunda açıkça belirtilmediği için tartışma mevcuttur³⁵⁵. Belirli vadeli taşınır satışında sözleşmeden dönülme imkanının olmadığına dair görüşler bulunsa da öğretideki çoğunluk görüş, alıcının eğer aynen ifayı talep edebiliyorsa menfi zararı da talep edebileceği ve sırf müspet zararın talep

³⁵⁰ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 149-150.

³⁵¹ Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 47.

³⁵² Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 112.

³⁵³ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 111; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 151.

³⁵⁴ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 919.

³⁵⁵ Bu konudaki görüşler için bkz. Gümüş, *Özel Hükümler*, s. 47.

edileceğine dair bir karine getirilmiş olması nedeniyle alıcının seçimlik haklarının kısıtlanmaması gerektiği yönündedir³⁵⁶.

Dönme beyanı, tek taraflı bir irade açıklaması olup, satıcının hakimiyet alanına ulaşması gereken bir bildiridir. Bu beyan, karşı tarafa ulaştığı anda hukuki sonuçlarını doğurur. Hukuki niteliği açısından, yenilik doğuran bir hak olduğu kabul edilir³⁵⁷. Yenilik doğurucu bir hak niteliğinde olduğundan dönme koşula bağlanamaz veya geri alınamaz³⁵⁸. Dönmenin ne zamana kadar yapılabileceğine dair kanunda bir hüküm yoktur. Yargıtay, bu konuda objektif iyiniyet kurallarını kıstas olarak belirlemiştir³⁵⁹. Dönme hakkını alıcı kendisi veya temsilcisi aracılığıyla kullanabilir³⁶⁰.

2.5.1. Dönmenin Hukuki Mahiyeti

Dönmenin hukuki niteliği ve dönme beyanının sonuçlarını irdelemek adına doktrinde üç farklı görüş öne sürülmüştür.

2.5.1.1. Klasik Teori

Klasik görüşe göre, hukuken dönme, bozucu yenilik doğuran bir hak niteliği taşır. Dönme işlemiyle birlikte taşınır satış ilişkisi geçmişe etkili sona erer³⁶¹. Tarafların bütün asli edim yükümlülükleri sona erecektir³⁶². İade talepleri, hukuki sebep ortadan kalktığı için sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanır. Kanuni borç ilişkisi teorisine göre, sözleşme geçmişe yönelik olarak sona erer; ancak TBK madde 125/3 uyarınca, bu sona ermenin ardından satıcı ve alıcı arasında kanuni bir borç ilişkisi oluşur. Bu yeni ilişki, sözleşmenin sona ermesinden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri düzenler.

2.5.1.2. Ayni Etkili Dönme Teorisi

Ayni etkili dönme teorisinde dönmenin geçmişe etkili olduğu kabul edilir; ancak bu teori, tasarruf işlemlerinin de geçmişe etkili olarak ortadan kalkacağını öngörür. Bu durumda, taşınır satış sözleşmesinde, mülkiyetin karşı tarafa geçmemiş olacağı

³⁵⁶ Eren, *Özel Hükümler*, s.74-75; Nomer ve Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 134.

³⁵⁷ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 126.

³⁵⁸ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.302.

³⁵⁹ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 76; Y. 3. HD. 19.01.2017, 729/267.

³⁶⁰ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 285.

³⁶¹ Eren, *Genel Hükümler*, s.1247-1249; Oğuzman - Öz, *Genel Hükümler*, s.366.

³⁶² Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 153.

varsayılır³⁶³. Buna göre hukuki sebep ortadan kalktığı için tasarruf işlemi de geçersizdir ve mülkiyetin iadesi için dava açılabilir³⁶⁴.

2.5.1.3. Yeni Dönme Teorisi

Yeni dönme/dönüşüm teorisine göre, sözleşmeden dönme sözleşmeyi sona erdirmeyip tarafların karşılıklı edim yükümlülüğünü sona erdirir³⁶⁵. Alman Hukukunda kabul edilen ve Türk ile İsviçre Hukukunda da son zamanlarda yaygınlaşan bu teoriyegöre, dönme işlemi, değiştirici yenilik doğuran bir hak niteliği taşır³⁶⁶. Bu teoriye göre dönme sonrası sözleşme, bir tasfiye ilişkisine dönüşür ve bu süreçte teminat, zamanaşımı gibi unsurlar yürürlükte kalmaya devam eder³⁶⁷. Yeni dönme teorisinde satış ilişkisinde henüz yerine getirilmemiş borçlar varsa bunlar sona ermeyecektir sadece borçlu taraf bunları ifa etmekten imtina edebilecektir³⁶⁸. Kısacası bu teoriye göre sözleşmeden dönmenin iki sonucu vardır: İlk sonuç, tarafların tasfiye ilişkisi öncesi ifa ettikleri edimleri iade borcu altına girmesidir. İkincisi ise tarafların def'i ileri sürerek henüz ifa etmemiş olduğu borçlarını ifa etmekten kaçınma hakkına sahip olmasıdır³⁶⁹.

2.5.2. Dönmenin Sonuçları

Satıcı, temerrüde düşmesinde kusuru bulunmadığını ispat edemediği takdirde, alıcı sözleşmenin geçersiz hale gelmesi sebebiyle oluşan zararının tazminini talep edebilir. Sözleşmeden dönme ile birlikte satıcı ve alıcı karşılıklı ifa yükümlülüğünden kurtulur ve önceden yerine getirdikleri edimlerin iadesini talep etme hakkına sahip olurlar.

Temerrüt nedeniyle sözleşmeden dönme durumunda talep edilebilecek zarar, olumsuz zarardır; ancak TBK m. 108/II hükmü emredici nitelikte değildir. Bu nedenle satıcı ve alıcı akdedecekleri sözleşmede hem müspet hem de menfi zararın talep edilmesi hususunda anlaşabilirler veya ek hüküm getirebilirler.³⁷⁰

³⁶³ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 127.

³⁶⁴ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 134-171.

³⁶⁵ Detaylı bilgi için bkz. Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 344-345.

³⁶⁶ Rona Serozan, *Sözleşmeden Dönme* (İstanbul, 1975) s. 83.

³⁶⁷ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s. 303.

³⁶⁸ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 111.

³⁶⁹ Serozan, *Sözleşmeden Dönme*, s. 96.

³⁷⁰ Bkz. Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 133-134; Yargıtay 13. HD, 1994/78129E. 1994/9463K. 1.11.1994.

2.5.3. Menfi Zararın Tazmini Koşulları

Menfi zarar, alıcının sözleşmeden dönmesi sonucunda maruz kaldığı kayıpları ifade eder. Bu zarar, sözleşmenin yerine getirileceğine duyulan güvenin boşa çıkması nedeniyle alıcının uğradığı maddi ve manevi kayıpları kapsar³⁷¹.

2.5.3.1. Satıcının Kusurlu Olması

Menfi zarar istemi için satıcı kusurlu olmalıdır³⁷². TBK md. 112’de düzenlenen kusur karinesi burada da uygulanacaktır. Burada genel ispat kurallarına istisna getirilmiş ve mütemerrit satıcı karine olarak kusurlu sayılmıştır. Kusur karinesi gereği temerrüde düşen satıcı kusurlu kabul edilmiştir ancak aksini ispatlayabilirse müspet zararı tazmin etmekten kurtulacaktır³⁷³. Bir karine olduğu için genel ispat kurallarının aksine satıcı temerrüde düşmekte kusuru olmadığını kendi ispatlamalıdır.

2.5.3.2. Satıcıya Ek Süre Verilmesi

Menfi zarar tazmini istenebilmesi için de aynı müspet zarar talebindeki gibi satıcıya süre(mehil/önel) verilmesi gerekir. Süre verilmesi ihtarla aynı hukuki nitelikte olup hukuki işlem benzeri sayılmaktadır³⁷⁴. Mehil vermenin herhangi bir geçerlilik şartı bulunmamakta olup istenilen şekilde yapılması mümkündür. Ek süre; edimin niteliği, alıcı ve satıcının menfaatleri, dürüstlük kuralları uyarınca takdir edilmelidir³⁷⁵. Alıcı, verilen mehili çok kısa bulursa itiraz edebilir³⁷⁶.

TBK md. 123gereği ek süre verilmelidir. Süre verilmesi borcun ertelenmesi anlamına gelmez³⁷⁷. Süre verilmesinin istisnası ise yine TBK md. 124’te verilmiştir. Bu haller geçerli olduğunda ek bir süre verilmeden seçimlik haklar doğrudan kullanılabilir:

“Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur:

1. Satıcının tutumundan ya da içinde bulunduğu durumdan ek bir süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa süre verilmesi gerekmez. Örneğin satıcının ödemelerini tatil etmesi,

³⁷¹ Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 240.

³⁷² Eren, *Genel Hükümler*, s.1147.

³⁷³ Eren, *Özel Hükümler*, s.75.

³⁷⁴ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 109.

³⁷⁵ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 111.

³⁷⁶ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 341.

³⁷⁷ Akıncı, *Genel Hükümler*, s. 342.

borçlu aleyhine yapılan icra takiplerin sonuçsuz kalması veya borcun ifası için gerekli hiçbir hazırlık fiilinde şu zamana kadar bulunmamış olması durumunda,³⁷⁸

2. Satıcının temerrüdü sonucu borcun ifası alıcı için yararsız kalmışsa,

3. Satılanın zilyetlik ve mülkiyetinin devrinin belli bir tarihte veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği akitten anlaşılıyorsa ek süreye gerek yoktur. Örneğin, taraflar arasında kesin bir vade belirlenmişse alıcının satıcıya ek bir süre vermesi gerekmez.

2.5.4. Menfi Zarar Kapsamı ve Müspet Zarardan Farkları

Müspet zarar edimin ifa edilmemesi yani satılanın zilyetlik ve mülkiyetinin zamanında geçirilmemesi nedeniyle doğmuş zarardır. Menfi zarar ise dönülen ve artık hükümsüz kalmış sözleşmeye güven nedeniyle uğranılmış zarardır³⁷⁹. Menfi zarar, sözleşmenin kurulmasına duyulan güven sebebiyle uğranılan fiili zarar ve kaçırılan fırsatlardan oluşur³⁸⁰. Bunlara örnek olarak alıcının yaptığı masraflar ve ifayı kabul için yapılan hazırlık fiilleri verilebilir. Yine sözleşmenin yapılması giderleri, harçlar, posta giderleri, noter masrafları, cezai koşul, tazminatlar, dava masrafları, asli edim konusu satılardan elde edilecek ürünler vs. menfi zararı oluşturur.

Alıcı, sözleşmeden dönme sonrası aynı malı daha pahalıya almak zorunda kaldıysa aradaki farkı satıcıdan talep edebilecektir. Bu konuda Yargıtay' ın da kararı da mevcuttur. Y. 13. HD. T.1.11.1994, E.1994/7280, K.1994/9464: *“Sözleşmenin feshinde istenebilecek zarar menfi zarardır. Sözleşmenin geçerliliğine, ifa edileceğine inanılarak başka bir sözleşme yapma fırsatının kaçırılması nedeniyle uğranılan zarar da menfi zarar kapsamında kalır.”*

Alıcının hangi seçimlik hakkı seçtiğine dair bir çekince varsa alıcının kullandığı kelimeye bakmayıp asıl iradesini yorumlamak gerekir. Yargıtay' ın alıcının “dönme ibaresi” ni kullanmasına rağmen kast ettiği şeyin müspet zarar olacağını ve satıcının bu zararın kalemlerini karşılaması gerektiğine hükmettiği kararlar mevcuttur³⁸¹. Örneğin alıcının satış bedelini önceden ödediği ve daha sonra satılanın değerinin düştüğü bir

³⁷⁸ Kılıç Öztürk, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 112.

³⁷⁹ Hatemi - Gökyayla, *Borçlar Genel*, s.304.

³⁸⁰ Saltoğlu Arap, *Borçlunun Temerrüdü*, s. 115.

³⁸¹ Y. 13. HD, 24.12.1985, E.5151, K. 7843 ve Y. 13. HD, 17.03.1983, E.345, K. 1374; Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 127.

durumda satıcının temerrüdü söz konusu ise alıcının sözleşmeden dönüp bedelin iadesini talep etmesi onun daha yararına olacaktır³⁸².

Belirli vadeli taşınır satışlarında satıcının temerrüdü halinde müspet değil menfi zarar talep edilirse artık TBK md. 213 uygulama alanı bulmaz³⁸³

3. SATICININ TEMERRÜDÜNDE ÖZEL DURUMLAR

3.1.Satıcının Kısmi Temerrüdü

Taşınır satışında, satılan malın değerinde bir azalma ya da niteliğinde bir değişme olmaksızın ayrılabilirdiği durumlarda, bu malın bölünebilir nitelikte olduğu kabul edilir³⁸⁴. Satılanın bu şekilde bölünebilir nitelikte olduğu ve teslimi geciken kısmın satış bedelinden ne kadarını karşıladığının tespit edilebildiği durumlarda satıcının kısmen temerrüde düşmesi mümkündür³⁸⁵. Taşınır satışının konusu olan ve devri yapılacak satılanın satıcı tarafından bir kısmının ifa edilip, geri kalan kısmında temerrüde düşülmesi durumunda kısmi temerrüt hükümleri uygulanacaktır³⁸⁶.

Alıcı, kısmi ifayı kural olarak reddetme imkânına TBK md. 84 uyarınca satıcının borcunun tamamı belirli ve muaccel ise, alıcı kısmen ifayı reddedebilir. Burada kısmi ifayı reddetme için iki koşul aranmıştır: Borcun miktarının belirli olması ve borcun belirli olan bu kısmının muaccel olması³⁸⁷. Alıcının kısmi ifayı kabul etmemesi durumunda satıcı sözleşmenin tamamında temerrüde düşmüş sayılacaktır ve alıcı seçimlik haklarını kullanabilecektir³⁸⁸.

Alıcının; sözleşme veya kanun gereğince kısmi ifayı kabulüne dair zorunluluğunun bulunabilir. Satıcının borcunun bir kısmını ifa ettiği ancak kalan kısmını zamanında yerine getirmediği durumlarda, satıcının kısmi temerrüde düştüğü kabul edilir³⁸⁹. Alıcı vade tarihi geldiğinde kalan kısım için temerrüt hükümlerine başvurabilir.

TTK md. 23/f.1 – b.a – c.1’de tacirler arasındaki ticari satışlarda satıcının temerrüdü halinde TBK md. 125’ te verilen seçimlik hakların sadece ifa edilmeyen kısım için kullanılabileceği belirtilmiştir: “Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın

³⁸² Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 134.

³⁸³ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s. 135.

³⁸⁴ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 9; Yıldırım, *Genel Hükümler*, s. 40.

³⁸⁵ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 148; Yavuz, *Özel Hükümler*, s.57.

³⁸⁶ Oğuzman - Öz, *Genel Hükümler*, s. 424.

³⁸⁷ Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s. 753.

³⁸⁸ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.136; Yavuz, *Özel Hükümler*, s.57.

³⁸⁹ Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 116.

cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir.”

Ticari olmayan (alelade) satışlar için ise bir düzenleme yoktur ve bu nedenle seçimlik haklarını borcun tamamı için kullanıp kullanmayacağı hususu belirsizdir. Genel kabul, TTK’ daki hükmün ticari olmayan satışlar için de kıyasen uygulanması gerektiği yönündedir³⁹⁰. Artık ifa edilmiş kısım için temerrüt hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır³⁹¹.

Alıcının kabul ettiği kısmi ifa tek başına işe yaramıyor veya geri kalan edimin yakın zamanda ifa edileceği ümidiyle kısmi ifa kabul edilmişse TBK md. 27 ve md. 230 kıyasen uygulanabilir. Bu durumda, sözleşmenin bölünmez bir bütün oluşturduğu savunularak, geriye etkili ve tam dönme hakkının tanınması gerektiği görüşü genel kabul görmektedir³⁹². Ancak bunun için yararsız kalma durumu ile satıcının temerrüdü arasında illiyet bağı olması gerekir³⁹³.

Taraflar kendi aralarında akdedecekleri sözleşmede de kısmi dönme imkanını kaldırabilir³⁹⁴. Bu durumlarda alıcı ifa edilmiş kısmı iade edecek ve borcun tamamı için temerrüt hükümlerine gidebilecektir³⁹⁵.

3.2.Art Arda Teslimli Satış Sözleşmelerinde Satıcının Temerrüdü

Tarafların anlaşması halinde sözleşme konusu malın, belirli sürelerle kısım kısım ifa edilmesi de mümkün olacaktır³⁹⁶. Bu tür sözleşmelere art arda teslimli satış sözleşmeleri denilmektedir. Burada satıcının alıcıya karşı birden fazla borcu bulunmaktadır.

³⁹⁰ Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 107.

³⁹¹ Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 57.

³⁹² Bkz. Aydoğdu - Kahveci, *Sözleşmeler Hukuku*, s. 108; Zevkliler, *Özel Borç İlişkileri*, s.156.

³⁹³ Buz, *Sözleşmeden Dönme*; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*.

³⁹⁴ Görmez, *Ek Süre Tayini*, s. 148.

³⁹⁵ Nomer - Engin, *Özel Borç İlişkileri*, s.137.

³⁹⁶ Kılıçoğlu, *Özel Hükümler*, s.44.

Art arda teslimli bir taşınır satışı söz konusu olduğunda, satıcı bir veya birkaç kısmın tesliminde gecikirse temerrüde dair diğer koşullar da tamamlandığında alıcı kural olarak TBK md. 125 ve TBK md. 212'deki seçimlik haklarını kullanabilir. Satıcının temerrüdü, ilerdeki teslimleri yararsız hale getiriyor veya tehlikeye düşüyorsa mehil vermek gibi sözleşmeden fesih için gerekli diğer koşullar sağlandığında alıcının ilerideki teslimleri de kapsayacak şekilde sözleşmenin tamamını feshedebileceği kabul edilmektedir³⁹⁷. Süresi içinde teslimlerin gerçekleştirilememesi halinde sözleşmenin tamamının feshedileceği satıcıya ek süre(mehil) verilirken belirtilmelidir³⁹⁸. Burada önemli edim söz konusu olduğu için dönme değil fesih söz konusu olacaktır³⁹⁹.

Kural olarak daha önce teslim edilmiş kısımlar fesihden etkilenmese de istisnalar söz konusu olabilecektir. Örneğin teslimlerin birbirini tamamladığı veya somut olaya göre sonraki teslimler olmaksızın önceki teslimleri kabulün yararsız olacağı durumlarda dönme söz konusu olacaktır. Sözleşme geriye etkili sona erecek ve teslimi yapılmış malların da iadesi söz konusu olacaktır⁴⁰⁰.

³⁹⁷ Aral - Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*, s. 93; Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 318; Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 58.

³⁹⁸ Aral - Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*; Buz, *Sözleşmeden Dönme*; Havutçu, *Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*, s. 197.

³⁹⁹ Aral - Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*, s. 93; Köroğlu, *Taşınır Satış Sözleşmesi*, s. 119.

⁴⁰⁰ Aral - Ayrancı, *Özel Borç İlişkileri*, s. 93; Buz, *Sözleşmeden Dönme*, s. 318.

SONUÇ

Taşınır satış sözleşmeleri, karşılıklı olarak iki tarafa borç yükleyen, rızai, edimli ve taahhüt işlemi niteliği taşıyan sözleşmelerdir. Taşınır satışının yapılması için taraflar arasında satılan mal ve bedelde anlaşma sağlanması gerekmektedir. Kanun koyucu taşınır satışının konusu olabilecek taşınırıların ne olduğunu TMK, TBK ve farklı diğer kanunlarda saymıştır. Bedel ise paradır. Taşınır satışında satıcının temel yükümlülüğü satılanı zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının temel yükümlülüğü ise satılanın karşılığını oluşturan bedelin satıcıya geçirilmesidir. Tarafların bunlar dışında kanundan ya da dürüstlük kuralından doğan yükümlülükleri de olabilir ancak bu yükümlülükler sözleşmenin kurulmasına etki etmezler. Bu yükümlülüklerde bir uyuşmazlık olduğu durumlarda sözleşme ayakta tutulacak ve uyuşmazlık yargıya taşınacaktır. Taşınır satışında her iki tarafın da sözleşmeye uygun ifade bulunması gerekir. İfanın zamanında gereği gibi yerine getirilmemesi satıcının temerrüde düşmesi için yeterli değildir. Kanunda sayılan; ifanın imkânsız olmaması, ihtarın gerçekleşmesi, alıcının edimi kabule hazır olması, satıcının ifadan kaçınması için haklı gerekçesinin olmaması gibi diğer koşulların da bulunması gerekir. Satıcının temerrüdü borcu sona erdirmez sadece satıcının sorumluluk alanını genişletir. Taşınır satışında temerrüdün hüküm ve sonuçlarını iki ayrı şekilde incelemek gerekmektedir. Eğer bir adi taşınır satışı veya belirsiz süreli ticari taşınır satışı söz konusuysa TBK'nin borçlunun temerrüdü hükümleri uygulanacaktır. Eğer belirli süreli ticari taşınır satışı söz konusuysa öncelikli olarak TBK md. 212 ve 213 uygulanacak, bu hükümlerde belirtilmeyen bir durum söz konusuysa ancak o zaman genel hükümlere başvurulacaktır. Kanun koyucu ticari satışlarda ticari hayatın gereklerini düşünerek bir karine getirmiş ve belirli vadeyi kesin vade saymıştır. Satıcı, taraflarca bir vade belirlendiyse bunun gelmesiyle eğer vade belirlenmediyse alıcının ihtarı sonrası taşınırın mülkiyetini alıcıya geçirmekten imtina ederse temerrüdün getirdiği sonuçlara katlanacaktır. Satıcının temerrüdü için kusur aranmaz. Kusurun olup olmaması temerrüdün sonuçlarından sadece kazadan sorumluluk ve gecikme tazminatı talepleri için gereklidir. Taşınır satış sözleşmeleri, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme

türü olduğundan, Türk Borçlar Kanunu'nun karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere ilişkin hükümleri bu sözleşmelere uygulanır. Bu durum, alıcının seçimlik haklarını genişletir. Kanun koyucu alıcının hangi seçimlik hakkı tercih edeceğine dair karine getirirken satışın ticari olup olmamasına ve belirli süreli olup olmamasına göre bir ayırım yapmıştır. Eğer adi bir satış veya belirsiz süreli ticari satış söz konusuysa ve satıcı temerrüde düşmüşse alıcının aynen ifayı ve gecikme tazminatı talep edeceği varsayılmıştır. Ancak belirli süreli ticari taşınır satışlarında ise alıcının müspet zararı talep edeceği varsayılmıştır. Müspet zararın hesaplanmasında soyut ve somut yöntem olarak adlandırılan iki farklı yöntem bulunmaktadır. Eğer alıcı kanunda karine olarak talep edeceği varsayılmış seçimlik hakkı dışında farklı seçimlik hakkını kullanmak istiyorsa bunu derhâl satıcıya bildirmelidir. Satıcının temerrüdü sonucu alıcı aynı zamanda sözleşmeden dönerek menfi zararının karşılanmasını isteyebilecektir. Bu halde ise sözleşme geriye dönük olarak sona erecek ve tarafların karşılıklı olarak birbirlerinden aldıkları şeyleri geri verme borcu doğacaktır. Kısmi ifanın mümkün olduğu durumlarda satıcının kısmi temerrüdü mümkün olacaktır. Bu durumda alıcı seçimlik haklarını ifa edilmeyen kısım için kullanabilecektir. Art arda teslimli bir taşınır satışı söz konusu ise satıcının temerrüdü halinde alıcının sözleşmeyi ileride yapılacak teslimleri kapsayacak şekilde sözleşmeyi feshetmesi mümkün olacaktır. Satıcının temerrüdünün gerekleri, hüküm ve sonuçlarına dair hükümler emredici nitelikte olmadığı için satıcı ve alıcının taşınır satışını yaparken kanunun aksi yönde düzenlemeler veya ek düzenlemeler getirmeleri mümkündür.

KAYNAKÇA

Akıncı, Şahin. *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*. 13. bs. Konya: Sayram Yayınları, 2022. (Genel Hükümler)

Anık, Gülgün. “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”. *TBB Dergisi*, sy 59 (2005): 214-36. (Sözleşmeden Dönme)

Antalya, Gökhan ve Murat Topuz. *Eşya Hukuku*. Genişletilmiş 4. Baskı. C. IV/1. Seçkin Yayınları, 2021.

Aral, Fahrettin ve Hasan Ayrancı. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*. Genişletilmiş 9. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012. (Özel Borç İlişkileri)

Atamer, Yeşim. *Taşınır Satımı Sözleşmesi*. Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, Makaleler-Tebliğler. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012.

Atamer, Yeşim. *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*. B. 1. İstanbul, 2005. (Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları)

Ateş, Derya. “Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, sy 52 (03 Ekim 2022): 383-406. (İhtar ve Ek Süre)

Ateş, Derya. *Borçlunun Temerrüdünde Aynen İfa*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021. (Aynen İfa)

Aydoğdu, Murat ve Nalan Kahveci. *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku*. Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 5. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021. (Sözleşmeler Hukuku)

Buz, Vedat. *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1998. (Sözleşmeden Dönme)

Cansel, Erol ve Çağlar Özel. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. C. 1 Ankara: Seçkin Yayınları, 2014. (Genel Hükümler)

Doğanay, İsmail. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*. 3. Baskı. Cilt-1. Ankara: Feryal Matbaası, 1990.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 21. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017. (Genel Hükümler)

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. 9. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021. (Özel Hükümler)

Feyzioğlu, Necmettin. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 2. Bası. C. 2. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1977. (Genel Hükümler)

Furrer, Andreas, Markus Müller-Chen ve Bilgehan Çetiner. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 2. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022. (Genel Hükümler)

Görmez, Gizem. *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdünde Ek Süre Tayini*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2024. (Ek Süre Tayini)

Gümüş, Mustafa Alper. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022. (Özel Hükümler)

Günay, Cevdet İlhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016. (Özel Borç İlişkileri)

Hatemi ve Gökyayla. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. 5. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021. (Borçlar Genel)

Havutçu, Ayşe. *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:60, 1995. (Temerrüt ve Müspet Zarar Tazmini)

İnal, H. Tamer. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borca Aykırılık Dönme ve Fesih*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2013. (Dönme ve Fesih)

Kılıç Öztürk, Gizem. *Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016. (Borçlunun Temerrüdü)

Kılıçoğlu, Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 21. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2017. (Genel Hükümler)

Kılıçoğlu, Ahmet. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Genişletilmiş 2. Bası. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020. (Özel Hükümler)

Kizir, Mahmut. *Borçlunun Temerrüdünün Sona Ermesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2012. (Borçlunun Temerrüdü)

Köroğlu, Emre. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Taşınır Satış Sözleşmesinin Sona Ermesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016. (Taşınır Satış Sözleşmesi)

Nomer, Haluk Nami ve Baki İlkay Engin. *Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri*. 7. Baskı. C.1 Satış Sözleşmesi. Ankara: Seçkin Yayınları, 2023. (Özel Borç İlişkileri)

Oğuzman, M. Kemal ve M. Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016. (Genel Hükümler)

Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir. *Eşya Hukuku*. Güncellenmiş ve Eklemeler Yapılmış 23. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021.

Önen, Turgut. *Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler*. Ankara, 1975. (Borçlunun Temerrüdü)

Saltoğlu Arap, Hatice Esra. *Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdü*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022. (Borçlunun Temerrüdü)

Serozan, Rona. *Sözleşmeden Dönme*. İstanbul, 1975.

Sirmen, Lale. *Eşya Hukuku*. 9. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.

Tandoğan, Haluk. *Borçlar Hukuku Özel İlişkileri*. 6. Bası. Cilt I/1. İstanbul: Evrim Yayınevi, 1990.

Tunçomağ, Kenan. *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Sermet Yayınevi, 1976. (Genel Hükümler)

Ünlütepe, Mustafa. “Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24, sy 1 (18 Temmuz 2018): 296-335.

Yavuz, Cevdet. *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 18. Bası. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022. (Özel Hükümler)

Yıldırım, Abdülkerim. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Monopol Yayınları, 2021. (Genel Hükümler)

Yıldız, Mustafa Göktürk. *Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları*. 1. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020. (Borçlunun Temerrüdü)

Yılmaz Tekin, İmge Hazal. *Alacaklının Temerrüdü*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.

Zevkliler, Aydın. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. 18. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2018. (Özel Borç İlişkileri)

İNTERNET KAYNAKLARI

Egal, Full &. “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017/424 Esas 2019/143 Karar - Yargıtay Kararları - Full & Egal”. Erişim 29 Ekim 2024. <https://www.fullegal.com/>.

“Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 572) Resmi Gazete’de Yayımlandı | Gelir İdaresi Başkanlığı”. Erişim 29 Ekim 2024. <https://www.gib.gov.tr/vergi-usul-kanunu-genel-tebliği-sıra-no-459nde-degisiklik-yapilmasina-dair-teblig-sıra-no-572-resmi>.

YARARLANILAN VERİ TABANLARI

<https://dergipark.org.tr/>

<https://www.fullegal.com/>

<https://www.gib.gov.tr/>

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<https://www.turcademy.com/tr>